

บทที่ 4

วิเคราะห์สภาพปัญหาการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาเพื่อ คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้อง

ปัจจุบันประเทศไทยใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ได้บัญญัติให้อำนาจเอกชนผู้เสียหายให้มีสิทธิฟ้องคดีอาญาได้ด้วยตนเองด้วยหากเข้าหลักเกณฑ์ที่เป็นผู้เสียหายตามที่กฎหมายกำหนด จึงเป็นการกำหนดเรื่องอำนาจฟ้องไว้แปลกแตกต่างจากประเทศอื่นๆ ตรงที่ให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาโดยไม่มีการจำกัดประเภทความผิด คือฟ้องได้ทั้งคดีความผิดต่อส่วนตัวและความผิดอาญาแผ่นดิน¹

การที่รัฐให้อำนาจแก่เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีได้อย่างอิสระเป็นเอกเทศจากการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นมีแนวคิดจากการที่รัฐต้องการให้เอกชนผู้เสียหายมีอำนาจดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเองเพื่อเป็นการคานอำนาจฟ้องของพนักงานอัยการซึ่งปฏิบัติหน้าที่แทนรัฐ เป็นการถ่วงดุลอำนาจฟ้องและตรวจสอบการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการได้อีกช่องทางหนึ่ง แท้ที่จริงแล้วประเทศไทยนั้น เอกชนผู้เสียหายมีอำนาจดำเนินคดีอาญาด้วยตนเองตั้งแต่อดีตกาลเสียก่อนที่จะเกิดแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเสียด้วยซ้ำ แต่การดำเนินคดีของเอกชนผู้เสียหายมุ่งแก้แค้นทดแทนแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งขัดต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษในปัจจุบัน อีกทั้งมีเอกชนบางรายใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาโดยเจตนาจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริสุทธิ์ ใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการทำอันตรายต่อชื่อเสียง เกียรติยศ ทางทำมาหาได้ ทางเจริญ และเสรีภาพ กฎหมายของประเทศต่างๆ จึงต้องหามาตรการในการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีก่อนที่ผู้ถูกกล่าวหาจะตกเป็นจำเลยเสียก่อน ซึ่งแต่ละประเทศก็มีนิยามวิธีที่แตกต่างในการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาไม่ว่าจะเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐหรือโดยเอกชนก็ตาม แต่ก่อนที่ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงระบบการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับต่างประเทศจำเป็นต้องศึกษาถึงประวัติศาสตร์ทางกฎหมายในการฟ้องคดีของเอกชน ระบบขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน และการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาในประเทศไทยโดยสังเขปก่อน

¹ อุดม รัฐอมฤต ก (2555, มีนาคม-เมษายน). “การฟ้องคดีอาญา”. *จุลนิติ*, 9(2). น. 65.

4.1 วัฒนาการในการดำเนินคดีอาญาของเอกชน

ในการศึกษาถึงหลักการดำเนินคดีอาญาของเอกชนในประเทศไทยนั้น จำต้องพิจารณาถึงอำนาจฟ้องของเอกชนในประเทศไทยที่มีอย่างอิสระกว้างขวางแตกต่างจากประเทศอื่นทั้งประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law และ Common Law ที่อาจให้อำนาจเอกชนฟ้องคดีได้อย่างมีขอบเขตหรือข้อจำกัด เช่น ประเทศฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ เป็นต้น ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจึงขอเสนอประวัติศาสตร์ แนวคิด ในการที่ประเทศไทยยังคงให้อำนาจฟ้องคดีแก่เอกชนในการฟ้องคดีอาญา จวบจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ถึงการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีอาญาของเอกชนในประเทศไทยกับต่างประเทศ

ในประวัติศาสตร์ชาติไทย วัฒนธรรมการควบคุมอาชญากรรมด้วยการได้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องของผู้เสียหาย กล่าวคือเมื่อเกิดคดีอาญาขึ้นในสมัยก่อน เป็นหน้าที่ของผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องวังเฝ้าหาพยานหลักฐานมาให้ศาลตัดสินเอง ภาระหนักจึงตกอยู่กับผู้เสียหาย และแม้ว่าในสมัยต่อมา การควบคุมอาชญากรรมด้วยการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาส่วนหนึ่งจะเป็นหน้าที่ของรัฐก็ตาม วัฒนธรรมเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมโดยการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นของผู้เสียหายด้วยนั้น ยังเป็นมรดกตกทอดมาจนปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยได้ยอมให้ผู้เสียหายฟ้องคดีและดำเนินคดีอาญาเองได้จนถึงที่สุด²

ในสมัยสุโขทัย ตามศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมิตอนหนึ่ง ที่ว่า “ถ้าไพร่ฟ้าลูกเจ้าลูกขุน ผิดแผกต่างกัน (พระองค์) ได้สวนดูแท้แลจริงแลงความแก่เขาด้วยชื่อ บ่อเข้าผู้ลัก” และอีกตอนหนึ่งว่า “ในปากปตู (วัง) มีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้นั้น ไพร่ฟ้าหน้าปกกลางบ้านกลางเมืองมีถ้อยมีความเจ็บท้องข้องใจ มันจะกล่าวถึงเจ้าถึงขุน บ่ไร้ไปส้นกระดิ่งอันท่านแขวนไว้ พ่อขุนรามคำแหง เจ้าเมืองได้ยินเรียกเมื่อถามสวนความแก่มันด้วยชื่อ” ตามข้อความในศิลาจารึกนี้ ได้ความว่าระเบียบซึ่งราษฎรชาวเมืองสุโขทัยมาพึ่งอาศัยพระราชวินิจฉัยนั้น มีสองประเภทคือ ประเภทที่ 1 คู่ความทั้งสองฝ่ายมาทูลเล่าเหตุการณ์ที่วิวาทกันและพระราชวินิจฉัยตัดสินความตามเท็จและจริง ประเภทที่ 2 คือผู้รับทุกข์หรือผู้เสียหายแต่ฝ่ายเดียวมาร้องฟ้องต่อพระเจ้าแผ่นดิน กล่าวโทษผู้ทำร้ายหรือทำความเสียหาย³ จะเห็นได้ว่าทั้งสองประเภท เป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะเริ่มคดีความทั้งสิ้น

อนึ่ง ในสมัยสุโขทัยนี้ น่าเชื่อได้ว่า อรรถคดีที่ประชาชนกล่าวหากันมีแต่น้อย เพราะในสมัยนั้นสภาพสังคมไทยยังคงดำรงอยู่ตามแบบ Patriarchal คือตามแบบที่คหบดีเป็นผู้ปกครองครัวเรือน เมื่อมีข้อโต้เถียงขึ้น หัวหน้าครอบครัวหรือผู้เฒ่าผู้แก่ย่อมเข้ามาจัดการชำระข้อพิพาทให้

² อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2524). *ผู้เสียหายในคดีอาญา*. น. 5-6.

³ ร.แสงศักดิ์. (2536). “ประวัติศาสตร์กฎหมายไทยว่าด้วยศาลและวิธีพิจารณา.” เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา 460. น. 4

ปรองดองกัน มีแต่ข้อโต้เถียงใหญ่ ซึ่งเกินอำนาจหัวหน้าครอบครัวหรือผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้น ที่ไปกล่าวต่อพระมหากษัตริย์⁴

อย่างไรก็ตาม ในทางคดีอาญา พบว่าในสมัยสุโขทัยถือเป็นหน้าที่ของราษฎรอื่น ที่มีผู้ใช้เสียหายด้วยที่จะเริ่มคดีอาญา ดังจะเห็นได้จากจารึกหลักที่ 7 ออกใน พ.ศ. 1916⁵ ความว่า “มีคนไปลักข้าวของสัมสกฤกไม้ซึ่งเจ้าของไม่เต็มใจให้ ถ้าผู้ใดช่วยจับกุมจะได้รางวัล แต่ผู้ใดทำเฉยไม่ช่วยจับปล่อยให้ผู้ร้ายหนีไปทั้งที่ทราบ ให้ปรับไหมแก่ผู้พบเห็นนั้น ให้ใช้สินทรัพย์สินเท่าที่ผู้ร้ายลักไปแก่เจ้าของ ซึ่งเท่ากับแสดงให้เห็นว่า การควบคุมอาชญากรรมในสมัยสุโขทัยนั้นเป็นหน้าที่ของราษฎรด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่าหลักเรื่องประชาชนเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย โดยให้สิทธิและหน้าที่แก่เอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีอาญา ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนมีปรากฏอยู่ในสมัยสุโขทัย

โดยนัยนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ในสมัยสุโขทัยความผิดทางอาญาในลักษณะความผิดต่อส่วนตัวราษฎรสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีเองได้ นอกจากนี้ ราษฎรยังมีหน้าที่ต้องช่วยกันสอดส่องดูแล ควบคุมอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน แม้การกระทำความผิดนั้น จะมีได้กระทำต่อตนอีกด้วย

ในสมัยอยุธยา การฟ้องร้องกล่าวหากันเกิดมีมากขึ้น เพราะเหตุที่ลักษณะการปกครองมีการเปลี่ยนแปลงจากแบบคหบดี เป็นแบบ Aristocratique คือแบบที่พระมหากษัตริย์ทรงอำนาจสมบูรณ์ ทำให้อำนาจของหัวหน้าครอบครัวลดน้อยลง และหัวหน้าทางการเมืองมีอำนาจมากยิ่งขึ้น ผู้เฒ่าผู้แก่เลิกไม่เกี่ยวข้องในระหว่างคู่ความ ไม่เข้ามาช่วยประนีประนอมให้คู่ความตกลงกันดังเดิม อย่างไรก็ตาม หัวหน้าทางการเมืองเช่นขุนมูลนายก็ไม่ได้รับหน้าที่เป็นคนกลางตัดสินความแทนหัวหน้าครอบครัวแต่อย่างใด เพราะประชาชนไม่ไว้วางใจ ไม่เชื่อใจ กลัวว่าขุนมูลนายจะใช้อำนาจของตนในทางที่ไม่ยุติธรรม ขุนมูลนายจึงเป็นแต่เพียงผู้ติดต่อระหว่างประชาชนและศาล เช่นเป็นผู้รับหนังสือฟ้องจากราษฎรส่งให้ศาล หรือมีหน้าที่จับกุมส่งราษฎรที่ถูกกล่าวหาไปขึ้นศาล แต่ไม่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีแม้แต่เน้อย โดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งขุนมูลนายให้ไปปรับคำร้องทุกข์จากราษฎรทุกแห่ง และทรงพิจารณาคดีความด้วยพระองค์เอง⁶

อนึ่ง ความผิดลักษณะอาญาหลวงหรืออาญาแผ่นดิน ซึ่งเป็นเรื่องการกระทำผิดต่อหลวงหรือต่อรัฐนั้น ในความผิดเหล่านี้ ราษฎรมีอำนาจฟ้องร้องต่อศาลได้ แต่ถ้าคดีใดไม่เกี่ยวกับราษฎรย่อมเป็นหน้าที่ของเจ้าเมืองที่จะจัดการลงโทษตามกฎหมาย หรือเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่

⁴ แหล่งเดิม.

⁵ ถนนอน อานามวัฒน์. (2532). *ประวัติศาสตร์ไทยยุคก่อนประวัติศาสตร์ไทยถึงสิ้นอยุธยา*. น. 6

⁶ ร.แสงกาต์. เล่มเดิม. น. 4

⁷ หลวงสุทริวาทนฤพูล. (2516). *คำบรรยายประวัติศาสตร์กฎหมายชั้นปริญญาโท*. น. 59

จะพิจารณาลงโทษ ซึ่งราษฎรยังมีสิทธิฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้โดยตรง เช่นเดียวกับในสมัยสุโขทัย อย่างไรก็ตาม ในสมัยตั้งแต่ต้นอยุธยาต่างจากในสมัยสุโขทัย เพราะมีคดีหลายเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับคู่กรณีโดยเฉพาะ เช่น กรณีละเมิด เพราะกรณีละเมิดนอกจากจะทำเกิดความเสียหายแก่บุคคลแล้ว ยังทำให้ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองถูกรบกวนกระเทือนด้วย แต่ในสมัยนั้น ลักษณะแพ่งและลักษณะอาญายังปะปนซ้อนกันอยู่ การฟ้องมุ่งให้ลงโทษจำเลยทุกเรื่อง และฝ่ายตัวโจทก์เอง ถ้าแพ้ความก็ถูกลงโทษด้วย ถึงแม้จะเป็นคดีแพ่งก็ตาม คำว่าแพ่งและอาญานั้นปรากฏใช้แล้ว แต่ไม่มีความหมายเหมือนเวลาปัจจุบันนี้⁸

ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิในการฟ้องคดีอาญาของเอกชน ในสมัยอยุธยาราษฎรหรือเอกชนทุกคนกฎหมายไม่อนุญาตให้ฟ้องได้ทั้งหมด มีพระอัยการ ลักษณะรับฟ้อง บทที่ 1 ห้ามบุคคลในบางลักษณะ เช่น คนวิกลจริต คนพิการตาหูทั้งสองข้าง ยาก คนไร้ความสามารถ ฟ้องคดีอาญาโดยให้ผู้พิจารณาคดีวินิจฉัยเสียก่อนว่ารับฟังได้หรือไม่ และหากเป็นคดีที่เกี่ยวข้องระหว่างราษฎรกันเอง มิใช่ความผิดต่อแผ่นดินแล้ว กฎหมายจำกัดให้ฟ้องได้เฉพาะผู้เสียหายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ดังปรากฏในพระอัยการลักษณะรับฟ้อง บทที่ 2 ความว่า “มิใช่คดีตนแลคดีบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย ป้า น้า อา บุตร ภรรยา ญาติพี่น้องตน เก็บเอาเนื้อความผู้อื่น ซึ่งมีได้เป็นเนื้อความเรื่องเดียวกันมา กฎหมายร้องฟ้อง ผู้นั้นบังอาจให้ยากแก่ความเมืองท่านๆ ว่าละเมิดให้ใหม่โดยยศศักดิ์ อย่าให้รับฟ้องไว้พิจารณา”⁹

โดยนัยนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ในสมัยอยุธยาถือหลักให้สิทธิในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแก่เอกชนตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย และเครือญาติสนิท กล่าวคือ เอกชนอื่นจะฟ้องไม่ได้ เพราะจะทำให้เกิดความยุ่งยากแก่ความเมือง หรือเรียกกันว่าคดีรกรงโรคศาล¹⁰

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การดำเนินคดีอาญาก็ยังคงเหมือนในสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่จะเริ่มซับซ้อนมากขึ้น ราษฎรสามารถเลือกสถานที่ฟ้องได้ตามความสะดวก เนื่องจากมีศาลที่สามารถชำระคดีอาญาหลายศาลด้วยกัน ต่อมาได้มีประกาศตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นให้รวบรวมศาลต่างๆ มาไว้ในกระทรวงยุติธรรมทั้งหมด และตั้งกรมรับฟ้องขึ้นในกระทรวงยุติธรรม และเริ่มมีฝ่ายการฟ้องคดีความอาญาแทนราษฎร โดยเฉพาะความผิดอาญาแผ่นดิน แต่อำนาจของราษฎรที่จะฟ้องคดีอาญาก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม¹¹ จะเห็นได้ว่าบทบาทของเอกชนผู้เสียหายในการฟ้องคดีอาญาในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันนี้แม้ประเทศไทยจะใช้ระบบการดำเนิน

⁸ แหล่งเดิม. น. 8

⁹ กรมศิลปากร. (2521). *กฎหมายตราสามดวง*. น. 192

¹⁰ อลงกรณ์ กลิ่นหอม. เล่มเดิม. น. 26-29.

¹¹ กรักญญา เอี่ยมโอภาส. (2542). *การดำเนินคดีอาญาโดยองค์กรเอกชน*. น. 26-29.

คดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก แต่ก็ยังคงให้อำนาจแก่เอกชนฟ้องคดีอาญาได้เช่นเดิม แต่อย่างไรก็ตาม การให้อำนาจฟ้องคดีอาญาแก่เอกชนถึงแม้ว่าจะดำรงอยู่แต่ก็ควรจำกัดขอบเขตให้เหมาะสมเหตุ เพราะยุคสมัยเปลี่ยนไปจิตใจคนเราก็ก่เปลี่ยนตาม สิ่งที่เจริญขึ้นมีแต่วัตถุนิยม แต่จิตใจคนส่วนมาก ไม่ได้พัฒนาตาม จึงอาศัยช่องว่างทางกฎหมายฟ้องคดีอาญาและดำเนินคดีโดยเจตนาไม่สุจริต มุ่งหวังมาตรการบังคับทางอาญากลับแก่งหรือต้องการผลประโยชน์เพื่อบีบบังคับผู้ถูกกล่าวหาที่ สุจริตให้ต้องเสียหายได้ การศึกษาถึงประวัติศาสตร์ทางกฎหมาย และแนวคิดในการให้อำนาจฟ้อง คดีอาญาแก่เอกชนจึงทำให้เข้าใจถึงเหตุที่ปัจจุบันรัฐยังคงให้อำนาจเอกชนในการฟ้องคดีอาญา

4.2 การตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีของเอกชนในประเทศไทย

ปัจจุบันการดำเนินคดีอาญาของเอกชนในประเทศไทยเป็นไปอย่างอิสระและเป็น เอกเทศจากการดำเนินคดีของพนักงานอัยการเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นเอกชนผู้เสียหาย จากการกระทำความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญามีอำนาจที่จะนำคดีอาญา เข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลได้โดยตรง การฟ้องคดีอาญาของเอกชนเป็นสิ่งที่ กระทำได้โดยง่ายในประเทศไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยจึงมี บทบัญญัติของกฎหมายวางหลักให้คดีอาญาที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องทุกคดีจะต้องผ่านกระบวนการ ตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีเสียก่อนหรือที่เรียกว่า “การไต่สวนมูลฟ้อง” ซึ่งเป็นกระบวนการ ตรวจสอบกลั่นกรองถึงมูลคดีที่กล่าวหาของเอกชนผู้เป็นโจทก์ เป็นกระบวนการไต่สวนเพื่อ คຸ້ມครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาก่อนที่จะผู้ถูกกล่าวหาจะตกเป็นจำเลยอีกทั้งเมื่อเอกชน ผู้เป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลนั้น ศาลจะต้องตรวจสอบกลั่นกรองคำฟ้องว่าถูกต้องตาม หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ มิใช่กรณีเมื่อเอกชนยื่นคำฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้วศาลจะมี คำสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องเสมอไป ซึ่งการตรวจสอบกลั่นกรองคำฟ้องคดีอาญาถือได้ว่าเป็นการ กลั่นกรองมูลคดีในเบื้องต้นซึ่งมีทั้งข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องของเอกชนดังกล่าวก่อนเป็น ความผิดอาญาหรือไม่ และในข้อกฎหมายซึ่งแสดงถึงอำนาจฟ้องและเขตอำนาจของศาลที่จะรับ ฟ้องคดีไว้ได้หรือไม่ ก่อนที่ผู้เขียนจะวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาการไต่สวนมูลฟ้องในปัจจุบันของ ประเทศไทยจำต้องศึกษาถึงหลักเกณฑ์การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีในเบื้องต้นโดยการตรวจสอบ กลั่นกรองคำฟ้องคดีอาญา และประวัติความเป็นมาในการไต่สวนมูลฟ้องในอดีตเสียก่อน

4.2.1 การตรวจสอบกลั่นกรองคำฟ้องคดีอาญา

หลักเกณฑ์ในการยื่นคำฟ้องคดีอาญาของเอกชนผู้เป็นโจทก์กฎหมายบัญญัติไว้ เช่นเดียวกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ ซึ่งการตรวจสอบกลั่นกรองคำฟ้องคดีอาญาของเอกชนนั้น ถือว่าเป็นขั้นตอนตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาในเบื้องต้น กล่าวคือ เมื่อเอกชนผู้เป็นโจทก์ได้

ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลกล่าวหาผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาแล้ว ศาลก็มีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบกลั่นกรองคำฟ้องนั้นในข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำฟ้องว่าเข้าองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่ และตรวจสอบกลั่นกรองในข้อกฎหมายถึงอำนาจฟ้องของเอกชนผู้เป็นโจทก์ผู้ยื่นว่าเป็นผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายหรือไม่ รวมถึงเขตอำนาจศาลที่มีอำนาจชำระคดีเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ เมื่อศาลตรวจสอบว่าต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดแล้วจึงมีคำสั่งนัดไต่สวนมูลฟ้องถึงพยานหลักฐานของเอกชนผู้เป็นโจทก์อีกชั้นหนึ่ง การตรวจสอบกลั่นกรองคำฟ้องคดีอาญาในเบื้องต้นเพื่อทราบถึงมูลคดีอาญามีหลักเกณฑ์ดังนี้คือ

(ก) การบรรยายคำฟ้องคดีอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้กำหนดให้คำฟ้องในคดีอาญาต้องทำเป็นหนังสือ และมีข้อความตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158¹² ซึ่งในที่นี้จะได้แยกพิจารณาเป็น

1) ส่วนเริ่มต้น

ในส่วนนี้จะปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับศาลที่นำคดีมาฟ้อง วันเดือนปีที่ยื่นฟ้องต่อศาลชื่อของโจทก์จำเลย ฐานความผิดที่ได้กล่าวหา ในกรณีที่อัยการเป็นโจทก์จะมีการระบุถึงตำแหน่งของอัยการ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์จะระบุถึงชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับ ในส่วนจำเลยผู้ถูกกล่าวหาจะระบุถึงชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติ และบังคับเช่นกัน แต่รายละเอียดอื่นๆ เกี่ยวกับตัวจำเลย เช่น การเกิด การศึกษา อาชีพ หน้าที่การงาน การสมรส จะไม่มีการระบุถึง¹³

¹² ตามมาตรา 158 “ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมี

(1) ชื่อศาลและวันเดือนปี

(2) คดีระหว่างผู้ใดโจทก์ผู้ใดจำเลย และฐานความผิด

(3) ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ให้ใส่ชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติ และบังคับของจำเลย

(4) ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติและบังคับของจำเลย

(5) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ในการกระทำความผิด อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จำเลยจะเข้าใจข้อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพเขียนหรือสิ่งอื่นอันเกี่ยวข้องกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวได้โดยบริบูรณ์หรือคิดมาท้ายฟ้อง

(6) อ้างมาตราในกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด

(7) ลงลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียบเรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้อง

¹³ มาตรา 158 (1)-(4) ป. วิอาญา. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 58 (1)-(4).

2) ส่วนคำบรรยาย

ในส่วนนี้ถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของคำฟ้อง ซึ่งจะปรากฏข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่เกิดการกระทำผิด อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดด้วยพอสมควรที่ทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้¹⁴

การกระทำทั้งหลายที่อ้างจำเลยได้กระทำความผิด หมายถึง ในคำฟ้องจะต้องระบุถึงข้อเท็จจริงอันเป็นกรรมที่จำเลยได้กระทำความผิด อันก่อให้เกิดความผิดตามกฎหมาย ซึ่งจะต้องระบุถึงการกระทำต่างๆ ได้ครบถ้วนตามที่กฎหมายต้องการ และกล่าวด้วยว่าได้เกิดผลตามกฎหมายจากการกระทำของจำเลยประการใด โดยจะต้องกล่าวให้ชัดเจนถ้าความผิดนั้นประกอบด้วยหลายกรรม ต้องบอกให้ครบถ้วน ข้อสำคัญก็คือต้องบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายต้องการ เช่น ในความผิดฐานลักทรัพย์ กล่าวให้ครบถ้วนว่าจำเลยได้ลักเอาธนบัตรของผู้เสียหายไป โดยทุจริตอันเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ไม่ใช่กล่าวลอยๆ ว่าจำเลยลักทรัพย์ไป¹⁵ ในการกล่าวถึงข้อเท็จจริงในคำฟ้อง อาจใช้ถ้อยคำในกฎหมายนั้นเองหรือจะใช้ถ้อยคำธรรมดาอย่างไรก็ได้¹⁶ แต่ในทางปฏิบัติผู้ร่างฟ้องมักจะคัดเอาถ้อยคำเทคนิคของกฎหมายแห่งบทบัญญัติความผิดนั้นๆ ลงไปเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เป็นฟ้องเคลือบคลุม¹⁷

ข้อเท็จจริงและรายละเอียดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดจากการกระทำนั้นๆ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเวลากระทำความผิด ในคำฟ้องจำเป็นต้องระบุถึงวันเดือนปีที่เกิดการกระทำความผิด รวมทั้งเวลากลางวันและกลางคืนตามกฎหมายด้วย ถ้าระบุไว้ไม่ครบจะถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ แต่ในบางความผิดที่เวลากลางวันกลางคืนไม่ใช่สาระสำคัญ แม้ในคำฟ้องจะปรากฏข้อเท็จจริงแต่เพียงวันเดือนปีที่เกิดการกระทำความผิดมิได้ระบุเวลากลางวันกลางคืนตามกฎหมายไว้ก็เป็นฟ้องที่สมบูรณ์ เช่น ในความผิดฐานเบียดความเท็จในศาล แม้จะระบุแต่เพียงวันเดือนปีที่เกิดการกระทำผิดแต่ไม่ได้ระบุถึงเวลากลางวันกลางคืนก็ถือเป็นฟ้องที่สมบูรณ์¹⁸ ในกรณีที่ไม่ทราบเวลาที่

¹⁴ มาตรา 158 (5) ป. วิอาญา. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 58 (1)-(4).

¹⁵ โกเมน ภทธรภิรมย์. เล่มเดิม. น. 11.

¹⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 110/2505, 893/2515, 706/2516 วินิจฉัยทำนองว่า การบรรยายเกี่ยวกับการกระทำหาต้องใช้ถ้อยคำในกฎหมายไม่ จะบรรยายถ้อยคำอย่างไรพอทำให้เข้าใจว่าจำเลยได้กระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดก็ใช้ได้

¹⁷ ซึ่งมีลักษณะตรงข้ามกับ Indictment ของอังกฤษ ที่จะต้องหลีกเลี่ยงไม่ใช้ถ้อยคำเทคนิคของกฎหมายให้มากที่สุด อ้างถึงใน ทวี เจริญพิทักษ์. (2497). คำอธิบายโดยพิสดารและระเบียบปฏิบัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 2). น. 538.

¹⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 868-869/2494, 1066/2521

แน่นอนของการกระทำผิด ถ้าไม่ระบุเสียเลยจะถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ กรณีดังกล่าวอาจะระบุความไม่แน่ชัดของวันหรือเวลาลงไปคำฟ้องด้วย เช่น .. เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2520 จนถึงวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2520 เป็นต้น ส่วนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่กระทำความผิด ในคำฟ้องจะมีการระบุถึงท้องที่ตามทางการปกครอง ซึ่งได้แก่ตำบลหรือแขวง อำเภอหรือเขต และจังหวัด ที่เกิดการกระทำความผิด ฟ้องที่ไม่ระบุถึงสถานที่กระทำความผิดจะถูกถือว่าเป็นคำฟ้องที่ไม่สมบูรณ์

บุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิด เนื่องจากการกระทำความผิดมักมีบุคคลหรือสิ่งของเข้ามาเกี่ยวข้องในการกระทำความผิด คำฟ้องในคดีอาญาจึงจำเป็นต้องกล่าวถึงด้วยสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด อาจเกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบความผิด เช่น ผู้เสียหาย พวกร่วมจำเลย บุคคลที่สาม หรืออาจเกี่ยวข้องในพฤติการณ์เช่นเป็นเจ้าของทรัพย์สินซึ่งโดยปกติแล้วคำฟ้องจะต้องกล่าวถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในลักษณะที่เป็นองค์ประกอบของความผิดไม่ว่าในฐานใด เช่น ในความผิดฐานปล้นทรัพย์ แต่มิได้ระบุว่าจำเลยร่วมกับบุคคลอื่นอีกสองคนขึ้นไป ถือว่าเป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ ส่วนสิ่งของที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดในทำนองเดียวกันในความผิดบางประเภทอาจมีสิ่งของเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น อาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิด ทรัพย์ที่ถูกลักไปหรือถูกขโมยออกเอกสารหรือเงินตราที่ถูกปลอมแปลงสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องปรากฏในคำฟ้องเช่นกันพอสมควรเท่าที่จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ในการกล่าวถึงข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่กล่าวมาทั้งหมด จุดมุ่งหมายประการสำคัญก็คือ ต้องทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี เพื่อที่จำเลยสามารถมีโอกาสในการต่อสู้คดีได้ ถ้าจำเลยไม่อาจเข้าใจในคำฟ้องได้ว่าตนถูกฟ้องในความผิดฐานใดแน่หรือการกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อวันเดือนปี เวลาหรือสถานที่ใด หรือได้กระทำความผิดต่อใคร ทรัพย์สิ่งของที่ทำเป็นอะไร จะถือว่าเป็นฟ้องที่เคลือบคลุม

3) ส่วนท้ายฟ้อง

ซึ่งจะอยู่ในส่วนท้ายของคำฟ้อง เรียกว่า คำขอท้ายฟ้องอาญา โดยจะปรากฏถึงมาตราในกฎหมายที่บัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด กล่าวคือ จะต้องมีการระบุว่าการกระทำความผิดข้างต้นเป็นความผิดต่อกฎหมายและบทมาตราใดๆ เช่น ผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 เป็นต้น ในกรณีที่บทระบุความผิดและบทระบุโทษเป็นคนละมาตรากัน โดยปกติจะต้องอ้างทั้งบทระบุความผิดและบทระบุโทษ แต่ก็อาจะระบุแต่เฉพาะบทลงโทษอย่างเดียวก็ได้¹⁹ แต่สำหรับมาตราที่เกี่ยวข้องซึ่งไม่ใช่บทระบุโทษหรือบทระบุความผิด การไม่ระบุมาตราดังกล่าวไม่มีผลทำให้เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ฟ้องว่าจำเลยพยายามกระทำความผิด แม้มิได้อ้างมาตราเกี่ยวกับพยายามด้วย ก็ลงโทษฐานพยายามได้²⁰ และในส่วนท้ายของคำฟ้องจะต้องมีการลงลายมือชื่อโจทก์ ผู้ริเริ่มผู้เขียน หรือพิมพ์ฟ้องด้วย อนึ่งในคำฟ้องอาจมีการขอให้เพิ่มโทษแก่จำเลยรวมมากับฟ้องด้วยก็ได้

¹⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 562/2490

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 637/2479

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162(2) บัญญัติให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้อง คดีอาญาเป็นโจทก์ และการฟ้องคดีพนักงานอัยการไม่ต้องเสนอสำนวนการสอบสวนต่อศาล กรณีนี้จึงกล่าวได้ว่า การสั่งประทับฟ้องไว้พิจารณาเป็นเรื่องของความเชื่อถือในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ โดยแท้ แต่หากขาดความเชื่อถือในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการ ศาลก็อาจสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาเป็นโจทก์ก่อนประทับฟ้องได้²¹ แต่ในทางปฏิบัติศาลจะไม่สั่งไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญาเป็นโจทก์ จึงเห็นว่าศาลไม่ได้กลั่นกรองคดีก่อนการประทับฟ้อง เพื่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุล เพราะศาลวางตนเป็นกลางตามแบบอย่างของศาลในระบบคอมมอนลอว์²² ซึ่งความจริงแล้วศาลมีอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานในทางคดีเพื่อประกอบการไต่สวนมูลฟ้องก่อนประทับฟ้อง ในทางปฏิบัติ แม้จะมีการยื่นคำแก้ตัวต่อศาลขอให้ไต่สวนมูลฟ้องเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายต่างๆ ที่จะทำให้ศาลเห็นว่าคดีไม่มีมูลแต่ศาลก็ไม่รับ โดยอ้างว่าในทางปฏิบัติไม่มีการไต่สวนมูลฟ้องในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์

(ข) หลักเกณฑ์ความเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา

ดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อก่อนแล้วว่า การที่เอกชนจะมีอำนาจดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้น จำต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ว่าเอกชนผู้นั้นเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายหรือไม่ก่อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4) ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง ส่วนกรณีตามมาตรา 4, 5 และ 6²³ นั้น ก็เป็นผู้เสียหายโดยความยินยอมตามมาตรา 4 โดยอำนาจของกฎหมายบัญญัติตามมาตรา 5 และโดยคำสั่งศาลตามมาตรา 6

²¹ คณิศ ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 687.

²² กิตติพงษ์ กิตติารักษ์. (2546). การช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลย การสร้างความเสมอภาพและความยุติธรรมในระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย. น. 34.

²³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4 “ภายใต้บังคับมาตรา 5(2) สามีมิสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภริยา”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5 “บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้

(1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล

(2) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา เฉพาะแต่ในความผิดอาญาซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจัดการเองได้”

(3) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งได้กระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น”

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 6 “ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้กมลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลไม่สามารถทำหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้นๆ ญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องขอต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้”

ในกรณีผู้มีอำนาจจัดการแทนนั้น ตามหลักกฎหมายแล้วจำเป็นต้องพิเคราะห์ถึงเอกชนผู้นั้นเป็นผู้เสียหายตามมาตรา 2(4) หรือไม่เสียก่อน ผู้มีอำนาจจัดการแทนตามมาตรา 4, 5 และ 6 จึงจะมีอำนาจจัดการแทน ในข้อกฎหมายสำหรับผู้มีอำนาจจัดการแทนนั้นมักจะไม่ต้องมีปัญหาในการทำ ความเข้าใจ เนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้วว่าให้อำนาจแก่บุคคลใดเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนเอกชนผู้เสียหายได้บ้าง และจัดการได้เฉพาะกรณีใด กรณีที่เป็นปัญหาและมีข้อถกเถียงทางวิชาการก็คือถ้อยคำตามนิยามคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามมาตรา 2(4) ซึ่งพอสรุปตามความเห็นของ นักนิติศาสตร์ได้ดังนี้²⁴

พระวรภัคดีพิบูลย์ เห็นว่า “ความอาญาบางประเภทที่กระทำผิดต่อทรัพย์ต่อความสงบสุขของประชาชน หรือเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชน เกี่ยวกับการปลอมและแปลง หรือเกี่ยวกับการค้าเป็นต้น ในบางกรณีอาจวินิจฉัยยากว่าใครเป็นผู้เสียหาย ต่างกับความเสียหายในทางอาญาที่กระทำต่อตัวบุคคลโดยตรง เช่น ต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือความผิดเกี่ยวกับเพศ การวินิจฉัยเรื่องความเสียหายเกิดแก่ทรัพย์หรือสิทธิ ต้องอาศัยกฎหมายสารบัญญัติ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติอื่นๆ คือวินิจฉัยว่า เนื่องจากการกระทำอันเป็นความผิดกฎหมายนั้นๆ ได้กระทำให้ผู้ใดต้องมีหน้าที่หรือความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่น หรือสูญเสียสิทธิในทางแพ่งประการใดบ้าง ผู้นั้นจึงได้ชื่อว่าเป็นผู้เสียหาย”²⁵

ศาสตราจารย์คณิงภาไชย เห็นว่า บุคคลตกอยู่ในสถานะผู้เสียหายที่แท้จริงได้นั้น จะต้อง มีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

- (1) มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น
- (2) บุคคลนั้นต้องได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดนั้น
- (3) บุคคลนั้นจะต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยนิตินัย²⁶

อีกท่านหนึ่งคือท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร จะมีความเห็นแตกต่างไปจากนักวิชาการด้านนิติศาสตร์ท่านอื่น โดยท่านให้ความเห็นไว้สรุปได้ดังนี้

การพิจารณาเรื่องผู้เสียหายต้องพิจารณาตามลำดับ ดังนี้

- (1) ความผิดที่จะพิจารณานั้นเป็นความผิดฐานใด
- (2) คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนั้นคืออะไร

²⁴ อลงกรณ์ กลิ่นหอม. เล่มเดิม. น. 38.

²⁵ พระวรภัคดีพิบูลย์. (2513). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. น. 8.

²⁶ คณิง ภาไชย. (2555). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. น. 3.

(3) คุณธรรมทางกฎหมายนั้นเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวมหรือเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคล หากคุณธรรมทางกฎหมายนั้นเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนรวมก็ย่อมมีผู้เสียหายไม่ได้ แต่หากคุณธรรมทางกฎหมายนั้นเป็นคุณธรรมทางกฎหมายที่เป็นส่วนบุคคลก็ให้พิจารณาต่อไปว่า ใครเป็นเจ้าของคุณธรรมทางกฎหมายนั้น และผู้ที่เป็นเจ้าของคุณธรรมทางกฎหมายนั้นก็คือ “ผู้เสียหาย” และ

(4) ผู้เสียหายนั้นได้แสดงความคุ้มครองหรือไม่ ถ้าผู้เสียหายนั้นไม่แสดงความคุ้มครอง ผู้เสียหายนั้นก็ย่อมเป็น “ผู้เสียหายตามกฎหมาย” แต่ถ้าผู้เสียหายนั้นแสดงความคุ้มครอง ผู้เสียหายนั้นก็ไม่ใช่ผู้เสียหายตามกฎหมาย²⁷

เมื่อพิจารณาจากความเห็นของท่านนักนิติศาสตร์ซึ่งเป็นระดับครูบาอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในประเทศไทยแล้วนั้น ผู้เขียนมีความเห็นไปในทางท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฌ นกร เพราะการพิจารณาถึงคุณธรรมทางกฎหมายในทางส่วนรวม หรือในทางส่วนบุคคลนั้น จะเป็นจุดชี้ชัดได้ว่า รัฐหรือเอกชนเป็นเจ้าของคุณธรรมทางกฎหมาย และผู้ที่เป็นเจ้าของคุณธรรมทางกฎหมายก็คือผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นเอง

4.2.2 การไต่สวนมูลฟ้อง

ก. การไต่สวนมูลฟ้องในอดีต

(1) ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของศาลแขวง

การตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีอาญาในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งในระยะเริ่มแรก ปี ร.ศ. 111 (2435) ได้มีการจัดตั้งศาลโปริสภาเพื่อทำหน้าที่พิจารณาคดีอาญาตลอดจนไต่สวนความอาญาในเบื้องต้น²⁸ ว่าคดีอาญาที่นำมาฟ้องต่อศาลนั้นควรจะอนุญาตให้ฟ้องต่อศาลสูงหรือไม่ แต่ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบของศาลจึงทำให้ระบบการตรวจสอบคดีอาญาอยู่ในอำนาจของศาลแขวงตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499

ในอดีตการไต่สวนมูลฟ้องซึ่งปรากฏตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมได้บัญญัติให้อำนาจแก่ศาลแขวงเป็นผู้มีอำนาจในการกลั่นกรองมูลคดีอาญาโดยการไต่สวนมูลฟ้องโดยเฉพาะในศาลหัวเมืองเท่านั้น ส่วนในกรุงเทพมหานครยังคงใช้คำว่าศาลโปริสภา ต่อมาเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2477 มีการประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมแต่ไม่ได้บัญญัติว่าศาลโปริสภาเป็นศาลชั้นต้นทำให้ไม่มีศาลโปริสภาอีกต่อไป ดังนั้นในปี พ.ศ. 2478 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงสำหรับจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีขึ้นโดยได้จัดตั้งศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงพระนคร

²⁷ คณิต ฌ นกร ก เล่มเดิม. น. 122.

²⁸ ศิริ ว.อัสวานนท์. (2499, มิถุนายน). “ศาลโปริสภาของไทย.” *จุลพาท*, 3. น. 413-414.

เหนือ และศาลแขวงธนบุรี ให้มีเขตอำนาจตามเขตเดิมของศาลโปรสสภาที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 ตามลำดับ และมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงหัวเมือง พ.ศ. 2478 เพื่อจัดตั้งศาลแขวงหัวเมืองบางแห่ง โดยเป็นการตั้งขึ้นประปรายและตั้งตามอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ซึ่งต่อมาได้ยกฐานะศาลแขวงหัวเมืองและศาลจังหวัดทั้งหมด เพราะประชาชนยังคงเดินทางมาเป็นความกันที่ศาลจังหวัดทำให้ไม่มีศาลแขวงในหัวเมืองต่างจังหวัดอีกต่อไป²⁹

แต่เนื่องจากระบบศาลแขวงเป็นระบบที่ยอมรับกันว่าสามารถให้ความยุติธรรมและรวดเร็วแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ประกอบกับความล่าช้าในการสอบสวนคดีอาญาทำให้รัฐต้องการให้มีศาลแขวงมากขึ้น เพื่อทำการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาให้เสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็ว และทำหน้าที่ศาลไต่สวนด้วย โดยกำหนดให้มีวิธีการสำหรับศาลแขวงเป็นพิเศษเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2499 ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมทั้งหมด 4 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2503 พ.ศ. 2532 และปี พ.ศ. 2539 ตามลำดับ

(2) การพิจารณาคดีและการไต่สวนมูลฟ้อง

ศาลแขวงพระนครเหนือ ศาลแขวงพระนครใต้ ศาลแขวงธนบุรี แม้จะเป็นศาลที่ได้จัดตั้งขึ้นก่อนที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ จะบังคับใช้ก็ตาม แต่ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวก็กำหนดให้ศาลแขวงที่จัดตั้งขึ้นก่อนที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ ใช้บังคับให้คงมีอยู่ต่อไปโดยให้มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวดังนั้นเพื่อให้ศาลแขวงที่จัดตั้งขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ จึงกำหนดให้ศาลแขวงที่จัดตั้งขึ้นใหม่อยู่ในบังคับของพระธรรมนูญศาลยุติธรรมด้วย ซึ่งตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมกำหนดให้ศาลแขวงมีอำนาจตามที่ระบุในมาตรา 15 ประกอบมาตรา 22 ดังนี้

1. มีอำนาจทำการไต่สวนและวินิจฉัยชี้ขาดคำร้องหรือคำขอที่ยื่นต่อศาลในคดีแพ่ง
2. มีอำนาจทำการไต่สวนมูลฟ้องและมีคำสั่งในคดีอาญา
3. มีอำนาจทำการไต่สวนและมีคำสั่งในการชั้นสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
4. พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสองพันบาท
5. พิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งอัตราโทษอย่างสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะลงโทษจำคุกเกินกว่า 6 เดือน

²⁹ พิชัย นิลทองคำ. (2529). *สัมมนาวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง*. น. 16.

หรือปรับเกินกว่า 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กล่าวแล้วไม่ได้

(3) กระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง

เมื่อมีการจัดตั้งศาลแขวงในระยะเริ่มแรก พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ กำหนดให้ศาลแขวงเป็นศาลไต่สวนเช่นเดียวกับศาลปรีศภา โดยมีที่มาอยู่ 2 ประการคือ

ประการแรก เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศที่ว่าเจ้าพนักงานรัฐเท่านั้นเป็นผู้เสนอคดีสู่ศาลเพื่อพิจารณา แต่เนื่องจากประเทศไทยถือธรรมเนียมมาโดยตลอดให้ราษฎรเสนอคดีขึ้นสู่ศาลได้ด้วย ดังนั้น คดีอาญาแม้จะเป็นคดีใหญ่ที่ต้องฟ้องยังศาลอาญาหรือศาลจังหวัดก็ตาม ถ้าเกิดในศาลแขวงจะต้องไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลแขวงก่อนทุกเรื่อง ไม่ว่าผู้เสียหายจะเป็นโจทก์หรือเจ้าพนักงานเป็นโจทก์ฟ้อง³⁰

ประการที่สอง เนื่องจากมีแนวความคิดของคณะกรรมการอาชญากรรมวิจัยที่เสนอว่าการสอบสวนในขณะนี้มีส่วนการพิจารณาสว่าง กล่าวคือ การสอบสวนของพนักงานสอบสวนมักไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนซึ่งก่อให้เกิดผลร้ายในหลายประการ แต่การพิจารณาคดีของศาลจะกระทำโดยเปิดเผย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าจะต้องเอาการสอบสวนที่มีคนนั้นมาเป็นการไต่สวนมูลฟ้องของศาลที่สว่างเสีย โดยมาตรา 13 วางหลักไว้ว่า คดีอาญาที่เกินอำนาจศาลแขวงในการพิจารณาพิพากษาคดีหากเกิดขึ้นในเขตศาลแขวงจะต้องผ่านการไต่สวนมูลฟ้องของศาลแขวงก่อนทุกคดี ทั้งนี้ไม่ว่าผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง หรือเจ้าพนักงานเป็นโจทก์ฟ้องก็ตาม

สำหรับกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของศาลแขวงก็ได้มีการวางหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 14 ดังนี้

1) คดีที่ผู้ว่าคดีเป็นโจทก์ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาแล้ว ก็ให้ศาลแขวงประทับฟ้องแล้วดำเนินการพิจารณาพิพากษาต่อไป ถ้าเป็นคดีที่เกินอำนาจศาลแขวงก็ให้ศาลแขวงทำการไต่สวนมูลฟ้อง การไต่สวนมูลฟ้องต้องดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 ถ้าเห็นว่าคดีมีมูลให้ศาลแขวงส่งสำนวนไปยังอัยการ ผู้ว่าคดีก็ต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปยังอัยการด้วย เมื่อกระบวนการพิจารณามาถึงขั้นตอนนี้ศาลแขวงไม่มีอำนาจอีกต่อไป เนื่องจากเป็นคดีที่เกินอำนาจ และผู้ว่าคดีก็หมดอำนาจเช่นกัน เพราะผู้ว่าคดีเป็นโจทก์ฟ้องได้เฉพาะในศาลแขวงเท่านั้น ดังนั้น ทั้งศาลแขวงและผู้ว่าคดีจึงต้องส่งสำนวนไปให้อัยการเหมือนกัน แต่ถ้าเห็นว่าคดีไม่มีมูลศาลแขวงก็ต้องพิพากษายกฟ้อง ซึ่งการที่ศาลแขวงยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ ผู้ว่าคดีสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 170

³⁰ พิชัย นิลทองคำ, เล่มเดิม, น. 124.

2) คดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองศาลแขวงก็ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องทุกเรื่อง ไม่ว่าคดีนั้นอยู่ในอำนาจหรือเกินอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแล้ว ถ้าการไต่สวนมูลฟ้องปรากฏว่าคดีมีมูลและคดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง ศาลแขวงก็จะตั้งประทับฟ้องและพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป แต่ถ้าเป็นคดีเกินอำนาจของศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ศาลแขวงก็ต้องสั่งให้โจทก์นำคดีไปฟ้องยังศาลอาญาหรือศาลจังหวัด ภายในระยะเวลาที่ศาลแขวงกำหนดตามที่เห็นสมควร ซึ่งโจทก์จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาลแขวงและกรณีคำสั่งมีมูลนี้ย่อมเป็นที่สุด แต่ถ้การไต่สวนปรากฏว่าคดีไม่มีมูลศาลแขวงก็จะพิพากษายกฟ้องโดยไม่คำนึงถึงประเภทของคดี แต่ทั้งนี้โจทก์มีสิทธิที่จะอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาต่อไปได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 170

การไต่สวนของศาลแขวงมีผลผูกพันอัยการด้วย กล่าวคือ อัยการจะฟ้องคดีจำเลยในฐานความผิดอื่นนอกจากความผิดที่ศาลไต่สวนได้ แต่เป็นข้อเท็จจริงเดียวกัน เกี่ยวพันกัน หรือต่อเนื่อง กันกับข้อเท็จจริงที่ศาลแขวงสั่งมีมูลตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ นอกจากนี้พนักงานอัยการอาจใช้คำให้การจำเลยและคำเบิกความของพยานต่อศาลแขวงมาใช้เป็นพยาน หลักฐานในชั้นพิจารณาในศาลอื่นได้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ มาตรา 17

มีข้อสังเกตว่าในกรณีที่ศาลแขวงมีความเห็นต่างกับอัยการ เช่น ศาลแขวงไต่สวนแล้วเห็นว่าคดีมีมูลพอที่จะส่งฟ้องยังศาลที่มีอำนาจแต่อัยการเห็นว่าไม่ควรส่งฟ้อง กรณีเช่นนี้ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ มาตรา 15 กำหนดให้ส่งสำนวนความและสำนวนการสอบสวนพร้อมกับความเห็นไปยังอธิบดีกรมอัยการหรือผู้ที่อธิบดีกรมอัยการมอบหมายให้มีอำนาจเพื่อพิจารณา โดยให้ถือเอาตามความเห็นของอธิบดีกรมอัยการหรือผู้ที่อธิบดีกรมอัยการให้มีอำนาจเมื่อการเป็นดังนี้เท่ากับว่าการไต่สวนของศาลไม่อาจคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากในสมัยนั้นกรมอัยการอยู่ภายในการกำกับดูแลและบังคับบัญชาของฝ่ายบริหาร ซึ่งโดยหลักการแล้วการปฏิบัติหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินอำนาจอธิปไตยทั้งสามนี้จะไม่ก้าวล่วงอำนาจซึ่งกันและกัน เมื่อให้อำนาจแก่กรมอัยการชี้ขาดในคดีที่มีความเห็นต่างระหว่างองค์กรในฝ่ายบริหารและตุลาการซึ่งปกติเป็นอำนาจของฝ่ายตุลาการ จึงเท่ากับยอมรับให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจและควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ตัดสินชี้ขาดของฝ่ายตุลาการได้

ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงฯ มาตรา 13 ถึงมาตรา 17 ได้ถูกยกเลิกโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503³¹

³¹ คณะกรรมการแก้ไขปรับปรุงวิธีการศาลแขวงตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มีความเห็นว่า สมควรยกเลิกการไต่สวนมูลฟ้องในศาลแขวงเพราะเป็นเรื่องเสียเวลา พยานต้องมาให้การต่อศาล รวมทั้งให้การต่อพนักงานสอบสวนถึง 3 ครั้ง 3 หน และการยกเลิกการไต่สวนมูลฟ้องจะไม่มีทางเสียประโยชน์ใดๆ และประชาชนก็ไม่เสียสิทธิแต่อย่างใด.

ทำให้ศาลแขวงไม่มีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องคดีที่เกินอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวงอีกต่อไป แต่ศาลแขวงยังคงมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเฉพาะในคดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง และกระบวนการในการไต่สวนมูลฟ้องก็ให้ดำเนินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นเดียวกับศาลอาญาและศาลจังหวัด

ข) การไต่สวนมูลฟ้องในปัจจุบัน

(1) ความหมายและวัตถุประสงค์ของการไต่สวนมูลฟ้อง

ปัจจุบันการไต่สวนมูลฟ้องได้บัญญัติคํานิยามความหมายไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(12) หมายความว่า “กระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีที่จำเลยต้องหา”

ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการไต่สวนมูลฟ้องคือ กระบวนการไต่สวนของศาลเพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีที่จำเลยต้องหานั้น โจทก์มีเหตุผลทั้งตามข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่จะกล่าวหาอ้างเอาชนะได้หรือไม่ หรืออีกนัยหนึ่งคือคดีที่จำเลยต้องหานั้นมีมูลหรือไม่³²

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ได้อธิบายว่าการประทับฟ้องกระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ศาลดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องก่อนการประทับฟ้องได้ โดยเฉพาะการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีราษฎรเป็นโจทก์จำเป็นต้องกระทำเสมอเพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคล³³

รองศาสตราจารย์ณรงค์ ใจหาญ ได้อธิบายว่าการไต่สวนมูลฟ้องเป็นกระบวนการที่ศาลตรวจสอบพยานหลักฐานของโจทก์ในเบื้องต้นว่ามีหลักฐานเพียงพอที่จะเชื่อได้หรือไม่ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด³⁴

Haxel B. Kerper ได้ให้คํานิยามของการไต่สวนมูลฟ้องไว้ว่า การไต่สวนมูลฟ้อง (Preliminary Hearing) เป็นกระบวนการตรวจสอบมูลคดีในขั้นก่อนการพิจารณาซึ่งกระทำโดยศาลเพื่อกลั่นกรองฟ้องที่ไม่มีมูล หรือไม่มีพยานหลักฐานสนับสนุน³⁵

โดยสรุป ผู้เขียนขออธิบายว่าการไต่สวนมูลฟ้องคือกระบวนการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาของศาล ก่อนที่ศาลจะประทับฟ้องเพื่อรับคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาหากคดีมีมูล เป็นกระบวนการตรวจสอบกลั่นกรองในเบื้องต้นถึงพยานหลักฐานของโจทก์ว่าคดีอาญานั้นมีมูลควรที่จะรับไว้พิจารณาพิพากษาหรือไม่

³² สัญญา ธรรมศักดิ์. (2524). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. น. 546.

³³ คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. น. 523-524.

³⁴ ณรงค์ ใจหาญ. (2556). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. น. 51.

³⁵ Haxel B. Kerper. (1979). Introduction to the Criminal Justice System (2 nd Edition). p. 184.

(2) ขั้นตอนและวิธีการไต่สวนมูลฟ้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางหลักเกณฑ์ในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาจะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีก่อนเสมอซึ่งเรียกว่า “การไต่สวนมูลฟ้อง” ซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาที่กระทำระหว่างศาลกับเอกชนผู้เป็นโจทก์ โดยได้แนวคิดที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาทุกคดีนั้นมาจากความไม่เชื่อใจว่าคดีที่เอกชนนำมาฟ้องนั้นจะมีมูลความผิดทุกกรณี อีกทั้งเอกชนผู้ฟ้องคดีอาจมีความผูกพันทางจิตใจที่ต้องการให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรงเพื่อแก้แค้นตอบแทนและหวังผลประโยชน์ในทางทรัพย์สินจากผู้กระทำความผิด โดยไม่คำนึงถึงว่าผลได้ผลเสียจะเกิดขึ้นแก่สังคมโดยรวมอย่างไร การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีจึงเป็นไปเพื่อปกป้องผู้ถูกกล่าวหาไม่ให้ได้รับความเดือดร้อนโดยไม่จำเป็น และการฟ้องคดีอาญาของเอกชนดังกล่าวยังไม่ได้มีการตรวจสอบและกลั่นกรองมูลคดีจากหน่วยงานขององค์กรภาครัฐแต่อย่างใดเลย

การไต่สวนมูลฟ้องจึงเป็นขั้นตอนที่กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องปฏิบัติหลังจากผ่านขั้นตอนในการตรวจคำฟ้องตามมาตรา 161 แล้ว เพื่อให้ศาลได้พิจารณารูปคดีในเบื้องต้นของโจทก์ก่อนว่าคดีอาญาที่เอกชนนำมาฟ้องนั้นมีมูลเพียงพอที่ศาลควรจะรับคดีนั้นไว้พิจารณาพิพากษาต่อไปหรือไม่ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้บัญญัติไว้ในมาตรา 162³⁶ ในกรณีที่เอกชนหรือราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญากฎหมายบังคับให้ต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนยกเว้นแต่ในกรณีที่คดีอาญานั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยคนเดียวกันนั้นต่อศาลเป็นคดีอาญาในข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ในกรณีนี้ศาลก็ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องก็ได้ เพราะเหตุเห็นว่าคดีอาญาดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาจากภาครัฐมาถึง 2 ชั้น ได้แก่ ชั้นพนักงานสอบสวน และชั้นพนักงานอัยการเมื่อเอกชนผู้เป็นโจทก์ประสงค์จะดำเนินคดีอาญาตามสิทธิของตนแก่จำเลยในข้อหาเดียวกันกับพนักงานอัยการ กฎหมายจึงยกเว้นให้ศาลใช้ดุลยพินิจที่จะไม่ไต่สวนมูลฟ้องในกรณีดังกล่าวก็ได้

³⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 บัญญัติว่า “ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลจัดการส่งต่อไปนี้

(1) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (2)

(2) ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้

ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา”

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดี ผู้ถูกกล่าวหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วยในการไต่สวนมูลฟ้องนี้ ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 165 วรรคสาม³⁷ และศาลมีอำนาจที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้ โดยจำเลยมีสิทธิที่จะตั้งทนายความมาถามค้านพยานหลักฐานของโจทก์หรือไม่ก็ได้ ในทางปฏิบัติเมื่อถึงวันนัดไต่สวนมูลฟ้องหากผู้ถูกกล่าวหาเป็นบุคคลที่พอมีฐานะทางเศรษฐกิจก็จะแต่งตั้งทนายความมาเพื่อถามค้านพยานหลักฐานของโจทก์ ส่วนตัวผู้ถูกกล่าวหาไม่น่าจะไม่มีมาในวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง เนื่องจากหากศาลพิจารณาพยานหลักฐานของโจทก์และคำถามค้านของทนายผู้ถูกกล่าวหาแล้วเห็นว่าคดีนั้นมีมูล ศาลก็จะประทับฟ้องและทำให้ผู้ถูกกล่าวหาตกอยู่ในฐานะจำเลย ซึ่งศาลก็อาจมีคำสั่งให้คุมขังไว้ระหว่างพิจารณาทำให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งตกเป็นจำเลยนั้นจะต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวทำให้เป็นการเสี่ยงต่อเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาเป็นอย่างยิ่ง

หากในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องผู้ถูกกล่าวหา มาศาลไม่ว่าผู้ถูกกล่าวหาจะแต่งตั้งทนายความมาถามค้านพยานหลักฐานของโจทก์หรือไม่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคสามก็ห้ามมิให้ศาลถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา และกฎหมายยังคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาอีกว่าหากก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งประทับฟ้องเพื่อแสดงว่าคดีมีมูลแล้ว ผู้ถูกกล่าวหาที่ยังไม่ตกอยู่ในฐานะจำเลย ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาจะยังไม่ถูกคุมขังต่อเสรีภาพและไม่ต้องยื่นคำให้การในคดีอาญา

(2.1) สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

ในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162(1) บัญญัติวางหลักบังคับให้ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ เว้นแต่กรณีคดีอาญานั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยในข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้วศาลจะได้สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ การฟ้องคดีของเอกชนผู้เป็นโจทก์ไม่จำเป็นต้องมีการสอบสวนความผิดนั้นมาก่อนดังเช่นคดีของพนักงานอัยการเป็นโจทก์ การยื่นฟ้องคดีของเอกชนผู้เป็นโจทก์จึงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจดำเนินคดีของเอกชนผู้นั้น และการฟ้องคดีของเอกชนผู้เป็นโจทก์ไม่มีกฎหมายบังคับบัญญัติให้ต้องผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาจากกระบวนการยุติธรรมหรือภาครัฐแต่อย่างใด จึงเป็นเหตุผลให้ต้องบัญญัติกฎหมายบังคับให้ศาลจำต้องไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องก่อนเสมอ หากศาลไม่

³⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคสาม บัญญัติว่า

“ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลย ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลย รายตัวไป กับแจ้งวันนัดไต่สวนให้จำเลยทราบ จำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องโดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ หรือจำเลยจะไม่มาแต่ตั้งทนายมาซักค้านพยานโจทก์ก็ได้ ห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น”

ปฏิบัติให้ถูกต้องตามมาตรา 162(1) กระบวนพิจารณาที่ศาลชั้นต้นได้กระทำไปหลักจากนั้นย่อมเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย และศาลสูงย่อมใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 208(2) ย้อนถ่วงน้ำหนักไปให้ศาลชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาพิพากษาใหม่ และบทบัญญัติเรื่องการได้สวนมูลฟ้องเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แม้ไม่มีฝ่ายใดโต้แย้งไว้ศาลสูงก็หยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้

หลังจากที่ศาลได้ตรวจคำฟ้องว่าต้องตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 158 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเสร็จแล้ว หากฟ้องถูกต้องตามมาตรา 162 ในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องศาลก็จะทำการนัดได้สวนมูลฟ้อง และภายหลังที่ศาลได้ดำเนินกระบวนพิจารณาในการได้สวนมูลฟ้องเสร็จสิ้นแล้วนั้น หากคดีอาญาดังกล่าวมีมูลศาลก็จะประทับฟ้องทำให้ผู้ถูกกล่าวหาตกเป็นจำเลยทันที ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติกำหนดสิทธิให้แก่จำเลยในชั้นได้สวนมูลฟ้องดังนี้

(1) สิทธิที่จะมาฟังการได้สวนมูลฟ้อง

คดีที่เอกชนเป็น โจทก์ฟ้องคดีก่อนที่ศาลจะประทับฟ้องกฎหมายบัญญัติกำหนดสถานะของผู้ถูกกล่าวหาไว้ให้ตกอยู่ในฐานะจำเลย การได้สวนมูลฟ้องจึงไม่ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยและไม่ต้องมีจำเลยมาศาล ศาลมีอำนาจได้สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้ โดยให้ศาลส่งสำเนาคำฟ้องแก่จำเลยเป็นรายตัวและแจ้งวัดนัดได้สวนให้จำเลยทราบ และห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย อีกทั้งศาลไม่จำเป็นต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาฟัง

กรณีกฎหมายบัญญัติกำหนดสิทธิให้แก่จำเลยที่จะมาฟังการได้สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ หากจำเลยไม่มาศาลในวันได้สวนมูลฟ้อง ศาลก็ชอบที่จะได้สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลย เหตุเพราะในชั้นได้สวนมูลฟ้องกฎหมายกำหนดให้ศาลตรวจสอบถ่วงถ่วงในเบื้องต้นเสียก่อนว่าคดีของเอกชนผู้เป็นโจทก์มีมูลสมควรที่จะประทับฟ้องไว้พิจารณาหรือไม่ กรณียังมีข้อพิจารณาเพื่อพิสูจน์ถึงความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาซึ่งกฎหมายบังคับให้ศาลต้องดำเนินกระบวนพิจารณาต่อหน้าจำเลย และกรณีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลยก็เนื่องจากกฎหมายกำหนดสถานะของผู้ถูกกล่าวหาให้มีให้ตกอยู่ในฐานะจำเลย ผู้ถูกกล่าวหาจึงยังไม่จำเป็นต้องให้การต่อศาลแต่อย่างใด³⁸

(2) สิทธิที่จะแต่งตั้งทนายความ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคสองและวรรคสามบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการที่จะแต่งตั้งทนายความเพื่อซักค้านพยานหลักฐานของโจทก์ในชั้นได้สวนมูลฟ้องได้ การที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการที่จะแต่งตั้งทนายความมาซักค้านพยานหลักฐานของเอกชนผู้เป็นโจทก์ก็เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน

³⁸ ศีรฉัตร ศรียะสาข. เล่มเดิม. น. 67.

ของโจทก์ว่ามีเพียงใด วิธีการซักค้านก็คือการถามค้านของทนายความผู้ถูกกล่าวหาเพื่อทำลายพยานหลักฐานของโจทก์ ซึ่งกฎเกณฑ์การถามค้านก็คือสามารถใช้คำถามนำได้ ในทางปฏิบัติการซักค้านพยานหลักฐานของโจทก์นั้นทางทนายความของผู้ถูกกล่าวหาจะหาพยานเอกสารมาประกอบคำถามค้าน เพราะพยานหลักฐานซึ่งเป็นเอกสารเป็นหลักฐานที่สามารถเห็นประจักษ์และปรากฏข้อเท็จจริงเป็นที่น่าเชื่อถือหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ดี และหากทนายความผู้ถูกกล่าวหาใช้พยานเอกสารถามค้านและพยานโจทก์เบิกความรับรองเอกสารนั้น ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาถือว่าเป็นการส่งเอกสารประกอบคำถามค้าน และไม่เป็นการนำพยานเข้าสืบหักล้างพยานหลักฐานโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง แต่หากเป็นกรณีที่พยานโจทก์ตรวจดูแล้วไม่ยอมเบิกความรับรองเอกสารนั้น จำเลยย่อมไม่อาจส่งเอกสารเป็นพยานหลักฐานได้ เพราะจะถือว่าเป็นการนำสืบพยานหลักฐานของจำเลยต้องห้ามตามมาตรา 165 วรรคสอง

ในทางปฏิบัติการถามค้านของทนายความเพื่อตรวจสอบความจริงนั้น มักจะต้องประสบกับคำตอบที่หลีกเลี่ยงความจริงของพยาน เนื่องจากพยานหลักฐานของเอกชนผู้เป็นโจทก์มักจะมีการซ่อมคำเบิกความและเตรียมคำตอบเพื่อหลีกเลี่ยงการตอบคำถามในลักษณะที่จะไม่เป็นประโยชน์แก่ตนเช่น ไม่ทราบ ไม่รู้ จำไม่ได้ ซึ่งความเป็นจริงแล้วพยานดังกล่าวสามารถจดจำพยานเอกสารดังกล่าวได้เป็นอย่างดี แต่ใช้เทคนิคการตอบคำถามเพื่อมิให้ตนเองต้องถูกดำเนินคดีอาญาลูกฐานเบิกความเท็จ และการตอบคำถามในลักษณะไม่ยืนยันถึงข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในเอกสารดังกล่าวทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนในด้านคดี³⁹

(2.2) ข้อจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะบัญญัติกำหนดสถานะแก่ผู้ถูกกล่าวหามิให้ต้องตกอยู่ในฐานะจำเลยก็ดี ไม่ต้องมาศาลในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องก็ดี ไม่ต้องยื่นคำให้การในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องก็ดี แต่อีกมุมหนึ่งกฎหมายก็บัญญัติจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาบางประการอันเนื่องมาจากแนวคิดที่ว่าเป็นการตรวจสอบถ่วงถ่วงคดีในเบื้องต้น ศาลไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานมาแบบสมบูรณ์ดังเช่นในชั้นพิจารณา และการใช้ดุลยพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานศาลก็มิได้ใช้มาตรฐานการพิสูจน์ดังเช่นในชั้นพิจารณาที่จะต้องพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยตามสมควร อีกทั้งเป็นการตรวจสอบถ่วงถ่วงมูลคดีอาญาซึ่งเป็นเรื่องระหว่างศาลกับเอกชนผู้เป็นโจทก์ จากแนวคิดและเหตุผลดังที่ได้กล่าวมานี้ทำให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาต้องถูกจำกัดสิทธิดังนี้

(1) ห้ามนำสืบพยานหลักฐาน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165 วรรคสอง บัญญัติวางหลักห้ามมิให้จำเลยนำสืบพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง เนื่องจากกฎหมายไม่ต้องการให้คู่ความ

³⁹ เล่มเดิม. น. 69.

ดำเนินกระบวนการพิจารณาเต็มรูปแบบ และเพื่อให้กระบวนการได้สวนมูลฟ้องเกิดความกระชับ สามารถดำเนินกระบวนการให้แล้วเสร็จอย่างรวดเร็วในเวลาอันสมควร แต่กฎหมายก็ยังเปิดโอกาสให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะตรวจสอบพยานหลักฐานโจทก์ที่นำมาสืบได้ ซึ่งดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อที่แล้วว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิยื่นพยานเอกสารประกอบการถามค้านเพื่อให้พยานโจทก์เบิกความรับรองเอกสารดังกล่าวเพื่อพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงที่แตกต่างจากคำเบิกความของพยานโจทก์ได้ ไม่ถือว่าเป็นการนำสืบพยานหลักฐานของจำเลย⁴⁰

การที่กฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิมิให้ผู้ถูกกล่าวหา นำพยานหลักฐานของตนเข้าสืบหักล้างพยานหลักฐานของเอกชนผู้เป็นโจทก์ ผู้ถูกกล่าวหาจึงมีสิทธิเพียงแต่ตั้งทนายความถามค้านพยานหลักฐานของโจทก์ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจ้างทนายความเพื่อแก้ต่างคดีของตน รวมถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอื่นๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการสืบหรือเสาะหาพยานหลักฐานที่จะนำมาใช้ในการถามค้านหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ ค่าใช้จ่ายต่างๆ เหล่านี้ผู้ถูกกล่าวหาจำต้องดำเนินการให้ได้มาเพื่อถามค้านพิสูจน์ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งไม่อาจดำเนินการในชั้นได้สวนมูลฟ้องได้เต็มที่ เพราะคิดเงื่อนไขของกฎหมายในการนำสืบพยานหลักฐาน หากการถามค้านพยานหลักฐานของโจทก์เป็นไปแบบไม่เอื้ออำนวยต่อคำถามค้านทนายผู้ถูกกล่าวหาแล้ว ศาลก็จะได้รับแต่พยานหลักฐานของโจทก์และมีคำสั่งประทับฟ้องในที่สุด ผู้ถูกกล่าวหาที่จะตกอยู่ในฐานะจำเลยและอาจจะต้องมีภาระที่จะต้องดำเนินการยื่นขอปล่อยชั่วคราวซึ่งจะต้องใช้หลักทรัพย์หรือบุคคลในการร้องขอปล่อยชั่วคราว

(2) ห้ามให้การในชั้นได้สวนมูลฟ้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคสาม บัญญัติจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยห้ามมิให้ศาลถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหา อันเนื่องมาจากก่อนที่ศาลจะประทับฟ้องผู้ถูกกล่าวหายังไม่ตกอยู่ในฐานะจำเลย แม้ผู้ถูกกล่าวหาจะถูกเอกชนผู้เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้วแต่การฟ้องคดีอาญาของเอกชนผู้เป็นโจทก์นั้นยังไม่ได้ผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีอาญาดังเช่นคดีของพนักงานอัยการจึงถือว่ายังไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่น่าเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิด การที่กฎหมายบัญญัติมิให้ผู้ถูกกล่าวหาตกอยู่ในฐานะจำเลยเพราะเหตุผลที่คดีอาญายังไม่ผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีนั้น จึงเป็นการบัญญัติเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาก่อนที่จะถูกตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดี และเพื่อมิให้เกิดความเดือดร้อนในการต้องจัดหาหลักทรัพย์หรือบุคคลในการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราว และไม่เป็นภาระที่จะต้องเข้าร่วม

⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1885/2521 (เนติ). น. 989.

ในกระบวนการพิจารณาในการไต่สวนมูลฟ้อง⁴¹ ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่อเอกชนผู้เป็นโจทก์ได้ยื่นฟ้องผู้ถูกกล่าวหาต่อศาลแล้ว เมื่อศาลตรวจคำฟ้องถูกต้องตามกฎหมายก็จะมีคำสั่งให้ออกหมายนัดไต่สวนมูลฟ้องส่งให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาเพื่อทราบ เมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับหมายนัดไต่สวนมูลฟ้องแล้วจะมาหรือไม่มาในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องก็ได้ กฎหมายถือว่าเป็นเรื่องระหว่างเอกชนผู้เป็นโจทก์กับศาล แต่หากเมื่อศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีมีมูล ศาลก็จะประทับฟ้องและออกหมายเรียกให้ผู้ถูกกล่าวหาซึ่งตกเป็นจำเลยมาแก้ข้อกล่าวหาตามคำฟ้องต่อไป

แต่กรณีที่กฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจากผู้ถูกกล่าวหา นั่นถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิให้การหรือกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ การนำเสนอพยานหลักฐานของโจทก์จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนฝ่ายเดียว ศาลจึงไม่สามารถรับรู้ถึงข้อหักล้างอันเป็นพยานหลักฐานของผู้ถูกกล่าวหา การที่กฎหมายบัญญัติกำหนดสถานะของผู้ถูกกล่าวหาให้ตกเป็นจำเลยนั้นเป็นสิ่งดีและคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างเป็นธรรม แต่การบัญญัติจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาถึงขนาดมิให้นำสืบพยานหลักฐานและห้ามมิให้ศาลถามคำให้การรวมถึงผู้ถูกกล่าวหาจะยื่นคำให้การเพื่อแก้ข้อกล่าวหาของตนนั้นถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหามากจนเกินไป ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้นหลักการทางกฎหมายยังเปิดโอกาสในชั้นสอบสวน หรือชั้นพนักงานอัยการในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาได้ หากคดีอาญานั้นผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองโดยพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการแล้ว มีพยานหลักฐานอันเป็นคุณสมบัติผู้ต้องหาสามารถหักล้างข้อกล่าวหาได้ พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจในการทำความเข้าใจความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง หรือพนักงานอัยการก็มีอำนาจในการสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหาได้ แต่ในกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องซึ่งเป็นกระบวนการพิจารณาคดีของศาลกลับไม่ให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาในการพิสูจน์ถึงความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาทั้งที่เป็นกระบวนการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีเหมือนกัน

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาของประเทศไทยกับต่างประเทศ

การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาของแต่ละประเทศนั้นมีนิติวิธีที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับแนวความคิด ประวัติความเป็นมา และค่านิยมของประเทศนั้นๆ โดยประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law มักจะตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาโดยศาลซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีและค้นหาความจริงเป็นอย่างมาก รวมถึงการตรวจสอบกลั่นกรองโดยพนักงานอัยการด้วย เหตุเพราะประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Civil Law นั้นจะใช้ระบบการ

⁴¹ ธีรพันธ์ ดุริยะสาข. เล่มเดิม. น. 83.

ดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก องค์กรศาล หรือองค์กรอัยการจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบค้นหาความจริงในคดีอาญา ส่วนประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Common Law มีทั้งการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีโดยองค์กรอื่นของรัฐที่ไม่ใช่ศาล และใช้องค์กรศาล แตกต่างกันไปตรงที่ระบบกฎหมายแบบ Common Law เป็นระบบกล่าวหาซึ่งศาลมักจะวางตัวเป็นกลางไม่ลงมาทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงเหมือนดังเช่นระบบ Civil Law โดยการตรวจสอบกลั่นกรองในชั้นศาลจะผลักระการค้นหาความจริงให้แก่คู่ความนำสืบพยานหลักฐานเสนอต่อศาลเพื่อให้ศาลได้พิจารณาและวินิจฉัยมูลคดี ในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะขอวิเคราะห์เปรียบเทียบการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีของประเทศไทยกับต่างประเทศ โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

4.3.1 การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีโดยองค์กรศาล

ประเทศอังกฤษมีการตรวจสอบกลั่นกรองคดีอาญาในชั้นศาลโดยวิธีการไต่สวนมูลฟ้องซึ่งกระทำโดยศาล Magistrate ที่มีอำนาจหน้าที่เป็นศาลชั้นต้นมีสิทธิพิจารณาคดีที่เกิดในเขตอำนาจของตนและทำการไต่สวนมูลฟ้องมูลคดีอาญา ซึ่งหากเปรียบเทียบกับศาลของประเทศไทยแล้วก็เปรียบได้เช่นเดียวกับศาลชั้นต้นเช่นกันแตกต่างกันตรงที่องค์คณะผู้พิพากษาที่ทำการไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งในประเทศอังกฤษนั้นผู้พิพากษาที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกับผู้พิพากษาที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นพิจารณาคดีเป็นคนละองค์คณะแยกออกจากกัน อีกทั้งองค์คณะผู้พิพากษาในประเทศอังกฤษยังประกอบด้วยผู้พิพากษาที่ไม่ได้เป็นนักกฎหมาย (Lay Magistrates) และผู้พิพากษาที่เป็นนักกฎหมายหรือผู้พิพากษาอาชีพประกอบกันเป็นองค์คณะทำหน้าที่ในการไต่สวนมูลฟ้องคดีอาญา⁴² กรณีดังกล่าวแตกต่างจากประเทศไทยโดยสิ้นเชิงเนื่องจากองค์คณะผู้พิพากษาศาลไทยในการไต่สวนมูลฟ้องและองค์คณะในการพิจารณาพิพากษาคดีส่วนใหญ่แล้วจะเป็นองค์คณะเดียวกัน ทำให้ผู้พิพากษาศาลไทยซึ่งจะต้องดำเนินการสืบพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและในชั้นพิจารณาเป็นการซ้ำซ้อนในคดีเดียวกัน เมื่อเป็นองค์คณะเดียวกันจึงไต่สวนมูลฟ้องโดยการสืบพยานในชั้นนี้เป็นเพียงแบบพิธี เพราะหากคดีมีมูลศาลก็ต้องทำการประทับฟ้องและต้องสืบพยานหลักฐานชุดเดียวกันอีกซึ่งกระทำโดยผู้พิพากษาองค์คณะเดิม ด้วยเหตุผลการแบ่งหน้าที่ขององค์คณะของศาลระหว่างการไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาพิพากษาจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้อย่างเต็มที่ ส่วนกรณีองค์คณะผู้พิพากษาศาลไทยในการไต่สวนมูลฟ้องจะประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพทั้งองค์คณะ ต่างจากประเทศอังกฤษเพราะเหตุต้องการให้ประชาชนที่ผ่านการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดและมีถิ่นที่อยู่ในบริเวณนั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบกลั่นกรองเพื่อ

⁴² ไมตรี ดันเต็มทรัพย์. เล่มเดิม. น. 9.

ถ่วงดุลการใช้อำนาจตุลาการ อีกทั้งมุมมองและเหตุผลของปวงชนคนทั่วไปกับนักกฎหมายซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่อาจจะไม่เหมือนกัน ทำให้องค์คณะผู้พิพากษาทั้งสองคณะเห็นถึงสภาพปัญหาโดยรวมได้กระจ่างยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนยังคงเห็นด้วยกับองค์คณะที่ประกอบด้วยผู้พิพากษาอาชีพทั้งหมด อันเนื่องจากในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้เป็นเพียงการกลั่นกรองตรวจสอบในเบื้องต้น อีกทั้งวิถีชีวิตและแนวคิดประวัติศาสตร์กฎหมายของอังกฤษกับประเทศไทยต่างกัน การดำเนินกระบวนการโดยผู้พิพากษาอาชีพทั้งสองคณะในคดีอาญาจึงเป็นการเหมาะสมแล้ว

กรณีสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของประเทศอังกฤษให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการซักค้านพยานหลักฐานของโจทก์ มีสิทธินำพยานหลักฐานของตนเข้าสืบหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้อย่างเต็มที่⁴³ ซึ่งกรณีดังกล่าวแตกต่างจากประเทศไทยซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ตกอยู่ในฐานะจำเลย แต่ขณะเดียวกันก็บัญญัติจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้นำสืบพยานหลักฐานหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ เพราะศาลฎีกาได้วางหลักไว้ว่าการไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์ ผู้ถูกกล่าวหายังไม่ตกอยู่ในฐานะจำเลยจึงยังไม่มีสิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ แต่ผู้ถูกกล่าวหายังคงมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อถามค้านพยานหลักฐานของโจทก์เท่านั้น เมื่อพิจารณาจากสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในประเทศอังกฤษแล้วเห็นว่าประเทศไทยกฎหมายได้บัญญัติจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ และศาลทำการไต่สวนมูลฟ้องเป็นเพียงแบบพิธีจึงไม่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้เท่าที่ควร

ประเทศสหรัฐอเมริกาการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาโดยศาลใช้รูปแบบวิธีการไต่สวนมูลฟ้อง (Preliminary Hearing) เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ โดยการไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทยได้อิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษและมีวิธีการไต่สวนมูลฟ้องในศาล Magistrate ซึ่งเป็นศาลชั้นต้นเช่นเดียวกัน แต่เป็นระบบศาลประเภทของมลรัฐ จำเลยมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ก็ได้ มีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ข้อที่น่าสังเกตในสิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็คือ จำเลยมีสิทธิที่จะสละการได้รับการไต่สวนมูลฟ้องได้กรณีที่กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกานำบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่เพื่อกลั่นกรองมูลคดีมิให้บุคคลใดต้องได้รับความเสียหายจากการดำเนินคดีอาญาโดยปราศจากพยานหลักฐานที่มั่นคงและสามารถพิสูจน์ถึงการกระทำความผิดของ

⁴³ นพดล ก้อนทอง, เล่มเดิม, น. 51.

จำเลยเพื่อนำไปสู่การพิจารณาและพิพากษาลงโทษนั้น⁴⁴ จึงเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างเต็มที่แตกต่างจากกฎหมายของประเทศไทย แม้การฟ้องคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งดำเนินการโดยพนักงานอัยการซึ่งผ่านการสอบสวนและกลั่นกรองมูลคดีจากพนักงานอัยการมาชั้นหนึ่งแล้วก็ตาม กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังบัญญัติบังคับให้องค์กรศาลทำการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอีกชั้นหนึ่ง หากเปรียบกับการฟ้องคดีอาญาโดยเอกชนของประเทศไทยแล้ว แม้จะมีข้อเหมือนตรงที่ให้ศาลตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาทุกคดีที่เอกชนนำมาฟ้องก็ตาม แต่สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นนี้ได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อวิเคราะห์ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้นของประเทศอังกฤษ ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศทั้งสองนี้ล้วนแต่บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา และให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีในชั้นกลั่นกรองมูลคดีอย่างเต็มที่ อีกทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาคิดคตินั้นเป็นคดีที่มีอัตราโทษร้ายแรงยังบัญญัติให้ Grand Jury ตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีและตรวจสอบการฟ้องคดีของพนักงานอัยการอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งกรณีของ Grand Jury นี้ ผู้เขียนจะขอวิเคราะห์เปรียบเทียบในหัวข้อถัดไป

ประเทศฝรั่งเศสใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐซึ่งมีแนวคิดว่าการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นทำให้เกิดผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และส่งผลกระทบต่อพลเมืองทุกคนในรัฐด้านความปลอดภัยจากการเกิดอาชญากรรม รัฐจึงมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาพิสูจน์การกระทำความผิดเพราะถือว่าผู้ที่ได้รับความเสียหายคือรัฐ การดำเนินคดีอาญาจึงเป็นหน้าที่ของรัฐซึ่งดำเนินการโดยพนักงานอัยการทำหน้าที่ในการสอบสวนและฟ้องร้อง การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเต็มรูปแบบในชั้นศาลจึงเป็นการตรวจสอบกลั่นกรองความถูกต้องของการสอบสวนและฟ้องร้องของพนักงานอัยการได้ ผู้พิพากษาสอบสวนหรือศาลสอบสวนมีหน้าที่ไต่สวนพยานหลักฐานทั้งหมดของคดี โดยมีความมุ่งหมายที่จะรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มแรกของทั้งสองฝ่ายโดยเร็วที่สุด บุคคลที่มีสิทธิร้องขอให้ผู้พิพากษาสอบสวนตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาได้คือ พนักงานอัยการหรือเอกชนผู้เสียหายในกรณีที่ยื่นคำร้องขอให้ใช้คำสันนิษฐานใหม่ทดแทนในคดีแพ่ง⁴⁵ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีในกรณีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญานั้น ประเทศฝรั่งเศสไม่เปิดโอกาสให้เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีเองได้โดยตรง แต่ต้องยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาสอบสวนเพื่อให้ส่งคำร้องดังกล่าวไปให้พนักงานอัยการทำความเห็นและศาลอาจมีคำสั่งให้เปิดการพิจารณา

⁴⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย, เล่มเดิม, น. 105-106.

⁴⁵ โกเมน ภัทรภิรมย์, เล่มเดิม, น. 354.

คดีอาญา ส่วนประเทศไทยนั้นอำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีของเอกชนเป็นไปอย่างกว้างขวาง เอกชนผู้เสียหายมีสิทธิดำเนินคดีอาญาได้ทุกคดีหากตนสามารถเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาดังกล่าวได้ การตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีอาญาของเอกชนในประเทศไทยซึ่งดำเนินการได้ส่วนมูลฟ้องโดยศาลและเป็นแบบพิธี กรณีจึงไม่อาจคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ที่ข้อนำสังเกตคือแม้ประเทศฝรั่งเศสจะใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐก็ตาม แต่กฎหมายก็สร้างระบบและมาตรการในการให้สิทธิแก่เอกชนผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาทางอ้อมได้และเป็นกลไกขององค์กรอัยการและศาลช่วยกันตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญา ซึ่งศาลสอบสวนมีหน้าที่และบทบาทในเชิงรุกในการรวบรวมพยานหลักฐานของทั้งสองฝ่ายโดยเร็ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศสจึงได้บัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการนำสืบพยานหลักฐานเพื่อหักล้างการกล่าวหาของพนักงานอัยการและเอกชนผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลเปิดการพิจารณาคดีอาญาดังกล่าว บทบาทของผู้พิพากษาและสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสจึงเป็นไปแบบมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาและเอกชนผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสมและไม่ทำให้การดำเนินคดีอาญาของรัฐต้องเสียหาย การดำเนินคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสจึงเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐผ่านทางระบบองค์กรอัยการที่สมบูรณ์แบบประเทศหนึ่งอีกทั้งประเทศฝรั่งเศสยังได้สร้างระบบการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาในการทบทวนการตรวจสอบมูลคดีเพื่อป้องกันความผิดพลาดในการไต่สวนมูลฟ้องของผู้พิพากษาไต่สวนอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งคดีประเภทที่มีความร้ายแรงหรืออุกฉุกัโทษเท่านั้นที่จะต้องมีการควบคุมการใช้อำนาจและทบทวนตรวจสอบถึงความรอบคอบในการไต่สวนโดยศาลอุทธรณ์ไต่สวนซึ่งเป็นแผนกหนึ่งของศาลอุทธรณ์และทำหน้าที่เฉพาะการวินิจฉัยเฉพาะการไต่สวนคดีอาญาแยกต่างหากจากศาลอุทธรณ์ที่พิจารณาคดีปกติสามัญ⁴⁶ หากเปรียบเทียบกับประเทศไทยก็คงจะเป็นศาลอุทธรณ์ในกรณีที่ศาลชั้นต้นไต่สวนแล้วปรากฏว่าคดีไม่มีมูล เอกชนผู้เป็นโจทก์ก็จะมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์หากคดีดังกล่าวต้องตามหลักเกณฑ์แห่งกฎหมายที่อนุญาตให้อุทธรณ์ได้ แตกต่างกันตรงที่ศาลอุทธรณ์ของไทยนั้นไม่ได้แบ่งแยกศาลไต่สวนกับศาลที่พิจารณาคดีดังเช่นศาลประเทศฝรั่งเศส การทำหน้าที่วินิจฉัยของศาลอุทธรณ์จึงเป็นการพิจารณาคดีสามัญทั่วไปรวมถึงการวินิจฉัยถึงการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่เอกชนผู้เป็นโจทก์อุทธรณ์ด้วยเช่นกัน

ประเทศเยอรมนีใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก แต่ก็มีข้อยกเว้นในความผิดเล็กน้อยหรือความผิดที่ไม่ร้ายแรงก็ยังคงอนุญาตให้เอกชนฟ้องคดีได้เอง การตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีโดยศาลของประเทศเยอรมนีจึงแบ่งได้เป็นการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้อง

⁴⁶ ปัญญา แสงสุข. เล่มเดิม. น. 91.

คดีในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้อง ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันบัญญัติบังคับให้ศาลต้องตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีของพนักงานอัยการในกรณีที่คดีอาญาที่พนักงานอัยการฟ้องนั้นเป็นคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่งพนักงานอัยการก็ต้องเสนอเรื่องต่อศาลเพื่อให้ศาลทำการสอบสวน โดยศาลจะตั้งผู้พิพากษาไต่สวนขึ้นเพื่อวินิจฉัยว่าควรจะมีการดำเนินคดีเรื่องนี้ต่อไปหรือไม่ หรือการฟ้องผู้ต้องสงสัยนั้นควรจะทำหรือไม่⁴⁷ โดยบทบาทของศาลไต่สวนมูลฟ้องในประเทศเยอรมนีจะแตกต่างจากประเทศฝรั่งเศสและของประเทศไทย ซึ่งศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องในประเทศเยอรมนีจะพิจารณาจากคำฟ้องและสำนวนการสอบสวนของพนักงานอัยการ ดังนั้นระบบการฟ้องคดีอาญาของประเทศเยอรมนีจึงให้ความสำคัญกับคำฟ้องเป็นอย่างมาก โดยศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องสามารถทำการไต่สวนเพิ่มเติมได้ และสามารถสั่งให้ทำการสืบพยานหลักฐานบางอย่างได้โดยพลการ กรณีจึงแตกต่างจากประเทศฝรั่งเศสที่มีศาลซึ่งทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องโดยเฉพาะมิใช่เพียงแค่ไต่สวนเพิ่มเติมโดยยึดคำฟ้องเป็นหลัก และแตกต่างจากประเทศไทยที่คำฟ้องเป็นเพียงแบบพิธีการในการบรรยายถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบความผิดเท่านั้น

ในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาเองก็เช่นกัน ศาลจะให้น้ำหนักสำคัญกับการตรวจคำฟ้องเป็นอย่างมาก อาจเนื่องจากคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องกฎหมายบัญญัติให้เอกชนฟ้องได้แต่เพียงความผิดที่มีลักษณะเป็นการส่วนตัวและเล็กน้อย คำฟ้องคดีอาญาของประเทศเยอรมนีจึงต้องกล่าวถึงพยานหลักฐานที่สนับสนุนคำฟ้องและพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยมาให้ละเอียดซึ่งถือได้ว่าเป็นการกลั่นกรองตรวจสอบถึงมูลคดีได้โดยหลักเกณฑ์ในคำฟ้อง แตกต่างจากประเทศไทยที่คำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติวางหลักให้ต้องบรรยายถึงพยานหลักฐานที่สนับสนุนและพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ถูกกล่าวหาแต่อย่างใด เพียงแค่บรรยายกล่าวหาการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาให้ครบองค์ประกอบความผิด รายละเอียดเกี่ยวกับเวลาสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำความผิด บุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพื่อให้จำเลยเข้าใจถึงข้อกล่าวหาและสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเข้าใจในเนื้อหาที่เพียงพอที่ศาลจะรับไว้เพื่อไต่สวนมูลฟ้องแล้ว

⁴⁷ คณิต ฌ นคร ฌ เล่มเดิม. น. 148-149.

ประเทศฟิลิปปินส์ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักเช่นกัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยกฎระเบียบข้อ 112⁴⁸ ก็ได้บัญญัติให้อำนาจแก่ผู้เสียหายที่เป็นเอกชนให้มีสิทธิยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลได้โดยตรงโดยเสนอคำร้องทุกข์เป็นลายลักษณ์อักษรต่อศาลที่มีเขตอำนาจเหนือคดีอาญาดังกล่าวได้ เมื่อศาลได้รับคำร้องทุกข์จากเอกชนผู้เสียหายแล้วผู้พิพากษาในคดีอาญานั้นก็จะทำการไต่สวนเบื้องต้นถึงมูลคดีอาญาที่กล่าวหา หากเปรียบเทียบกับประเทศไทย การยื่นคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายในประเทศฟิลิปปินส์อาจจะเปรียบได้กับการยื่นคำฟ้องโดยเอกชนในประเทศไทย และเมื่อศาลได้รับคำร้องทุกข์ดังกล่าวก็จะดำเนินการไต่สวนเบื้องต้นซึ่งก็คือการไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลประเทศไทยเพียงแต่ในประเทศฟิลิปปินส์ แม้ว่าผู้เสียหายที่เป็นเอกชนจะยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลและศาลไต่สวนเห็นว่ามิมูล ผู้ที่ดำเนินคดีในกระบวนการพิจารณาคดียังคงเป็นอัยการไม่ใช่ผู้เสียหายเช่นในไทย ตามกฎข้อที่ 110 มาตรา 5 ที่วางหลักให้ผู้พิพากษาไต่สวนส่งความเห็นตนให้แก่อัยการจังหวัด⁴⁹ และตามกฎข้อ 119 มาตรา 2 วรรคสอง ที่ให้ศาลกำหนดวันพิจารณาคดีหลังจากปรึกษากับอัยการและทนายความจำเลย⁵⁰

⁴⁸ Sec.7.When accused lawfully arrested without warrant. -When a person is lawfully arrested without a warrant involving an offense which requires a preliminary investigation, the complaint or information may be filed by a prosecutor without need of such investigation provided an inquest has been conducted in accordance with existing rules. In the absence or unavailability of an inquest prosecutor, the complaint may be filed by the offended party or a peace officer directly with the proper court on the basis of the affidavit of the offended party or arresting officer or person.

Before the complaint or information is filed, the person arrested may ask for a preliminary investigation in accordance with this Rule, but he must sign a waiver of the provision of Article 125 of the Revised Penal Code, as amended, in the presence of his counsel. Notwithstanding the waiver, he may apply for bail and the investigation must be terminated within fifteen (15) days from its inception.

After the filing of the complaint or information in court without a preliminary investigation, the accused may, within five (5) days from the time he learns of its filing, ask for a preliminary investigation with the same right to adduce evidence in his defense as provided in this Rule.

⁴⁹ Sec. 5.Resolution of investigating judge and its review. – Within ten (10) days after the preliminary investigation, the investigating judge shall transmit the resolution of the case to the provincial or city prosecutor...

⁵⁰ The court shall, after consultation with the prosecutor and defense counsel, set the case for continuous trial on a weekly or other short-term trial calendar at the earliest possible time so as to ensure speedy trial. In no case shall the entire trial period exceed one hundred eighty (180) days from the first day of trial, except as otherwise authorized by the Supreme Court.

ในชั้นไต่สวนเบื้องต้นของประเทศฟิลิปปินส์นี้ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิที่จะมีทนายความ และมีสิทธินำพยานหลักฐานมาหักล้างข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ดังเช่นในชั้นพิจารณาเดี่ยว หากเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องนั้นถูกจำกัดสิทธิ ในการต่อสู้คดีดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 4.2.2 (ข)

หากศาลประเทศฟิลิปปินส์ดำเนินการไต่สวนเบื้องต้นแล้วเห็นว่าคดีอาญานั้นไม่มีเหตุ อันควรเชื่อว่าคำร้องทุกข์ดังกล่าวมีมูลความผิด ศาลมีอำนาจยกคำร้องทุกข์ หรือหากศาลเห็นว่าคดีมี มูลศาลก็มีอำนาจที่จะออกหมายจับเพื่อนำผู้ถูกกล่าวหาเข้ามาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาล ได้ แต่หากศาลเห็นว่าการออกหมายจับไม่มีความจำเป็น ศาลจะออกหมายเรียกแทนหมายจับก็ได้⁵¹ กระบวนการพิจารณาของศาลประเทศฟิลิปปินส์นี้หากเปรียบเทียบกับประเทศไทยก็คงเป็นกระบวนการ พิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ซึ่งเมื่อยื่นคำฟ้องต่อศาลแล้วศาลก็จะออกหมายนัดผู้ถูกกล่าวหาให้ มาศาลเพื่อทำการไต่สวนมูลฟ้อง แต่อย่างไรก็ตามเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่จะมาศาลในวันนัดไต่ สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ เมื่อศาลได้พิจารณาคดีแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูลศาลก็จะพิพากษายกฟ้องของ โจทก์ไป แต่หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าคดีมีมูลศาลก็จะประทับฟ้องและออกหมายเรียกจำเลยให้ มาศาลเพื่อยื่นคำให้การต่อสู้คดีต่อไป

⁵¹ Sec. 9.Cases not requiring a preliminary investigation nor covered by the Rule on Summary Procedure.-

(a) If filed with the prosecutor. – If the complaint is filed directly with the prosecutor involving an offense punishable by imprisonment of less than four (4) years, two (2) months and one (1) day, the procedure outlined in section 3(a) of this Rule shall be observed. The prosecutor shall act on the complaint based on the affidavits and other supporting documents submitted by the complainant within ten (10) days from its filing.

(b) If filed with the Municipal Trial Court. – If the complaint or information is filed with the Municipal Trial Court or Municipal Circuit Trial Court for an offense covered by this section, the procedure in section 3 (a) of this Rule shall be observed. If within ten (10) days after the filing of the complaint or information, the judge finds no probable cause after personally evaluating the evidence, or after personally examining in writing and under oath the complainant and his witnesses in the form of searching questions and answers, he shall dismiss the same. He may, however, require the submission of additional evidence, within ten (10) days from notice, to determine further the existence of probable cause. If the judge still finds no probable cause despite the additional evidence, he shall, within ten (10) days from its submission or expiration of said period, dismiss the case. When he finds probable cause, he shall issue a warrant of arrest, or a commitment order if the accused had already been arrested, and hold him for trial. However, if the judge is satisfied that there is no necessity for placing the accused under custody, he may issue summons instead of a warrant of arrest.

มีข้อน่าสังเกตว่าประเทศฟิลิปปินส์ได้วางระบบการประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้านขึ้นเรียกว่า คาดารุงกิง พัมบารางไคย์เป็นระบบการแก้ปัญหาข้อพิพาท ณ หน่วยที่เป็นพื้นฐานการเมืองและการเศรษฐกิจสังคมของรัฐ นั่นคือ ระดับบารางไคย์ หรือหมู่บ้าน ระบบนี้จะ เป็นระบบยุติธรรมที่ยึดแนวทางของการปรึกษาหารือ (Consultation) การสานเสวนา (Dialogues) การเจรจาไกล่เกลี่ย คนกลาง (Mediation) หรือการประนีประนอม (Conciliation) และการเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างกันเอง (Negotiation) ในคู่อกรณีที่มีความหว่งกังวลในปัญหาร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อที่จะบรรลุข้อตกลงอย่างฉันทมิตรแทนการไปต่อสู้กันทางกฎหมายอย่างยืดเยื้อ โดยถือ เป็นเงื่อนไขว่าทุกกรณีจะต้องได้ผ่านกระบวนการการประนีประนอมในหมู่บ้านก่อนเป็นกระบวนการ แก้ปัญหาข้อพิพาทที่ตรงประเด็นและได้ผลดีเพราะมีการดำเนินการอย่างทันทีทันใด ตรงไปตรงมา ไม่ลืบลืมเปลืองค่าใช้จ่าย รวดเร็ว นอกจากนั้นผลของข้อตกลงหรือการต้องชดใช้ที่ตกลงกันในระบบนี้ มีผลบังคับเช่นเดียวกับการตัดสินพิพากษาในศาลหากเปรียบเทียบกับ การดำเนินคดีอาญาของ ประเทศไทยแล้ว การไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความก่อนที่จะนำคดีมาสู่ศาลจะมีเฉพาะ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา พ.ศ. 2553 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตาม ความในมาตรา 61/3 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 ได้ให้อำนาจแก่นายอำเภอหรือปลัดอำเภอนั้นเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่เป็นความผิดอันยอมความได้ และมีใช้ความผิดเกี่ยวกับเพศซึ่งเป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะเอกชนผู้เสียหายจะนำคดีขึ้นสู่ศาลและหากการไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จจะทำให้สิทธิคดีอาญามาฟ้องระงับ และคงบังคับได้ตามที่คู่อกรณีตกลงกัน บทบาทองค์กรฝ่ายปกครองในการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาจึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้คดีอาญาไม่ ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ทำให้สังคมเกิดการสมานฉันท์และสงบสุข ลดภาระ ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลยุติธรรมปกติได้เป็นอย่างดี⁵²

4.3.2 การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีโดยองค์กรอัยการ

การดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการโดยหลักแล้วจะเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เสียเป็นส่วนใหญ่ ขั้นตอนการดำเนินคดีอาญาเริ่มตั้งแต่การสอบสวนโดยเจ้าพนักงานตำรวจและ หรือพนักงานอัยการควบคุมการสอบสวน และการฟ้องคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ ซึ่งกระบวนการดำเนินคดีอาญาที่เริ่มจากการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นการตรวจสอบกลั่นกรองถึงมูลคดีที่ผู้ถูกกล่าวหาต้องหา เป็นกระบวนการในขั้นเริ่มต้นของการดำเนินคดีอาญา แต่ก็มีกรณีบางประเทศที่ให้อำนาจแก่องค์กรอัยการที่จะใช้

⁵² วันชัย วัฒนศัพท์, เล่มเดิม, น. 2-3.

สิทธิตรวจสอบกลั่นกรองการดำเนินคดีอาญาของเอกชนผู้เสียหายได้โดยทางอ้อมเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาไม่ให้ถูกดำเนินคดีอาญาโดยปราศจากพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือ

ประเทศฝรั่งเศสดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในหัวข้อก่อนนี้ว่าเป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ พนักงานอัยการของประเทศฝรั่งเศสมีความเป็นภาวะวิสัยในการดำเนินคดีอาญาเป็นอย่างมาก เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นนั้นก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคมซึ่งถือว่ารัฐเป็นผู้มีหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยกรณีจึงถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายหากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศสก็ได้ให้อำนาจแก่เอกชนผู้เสียหายในการยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาสอบสวนที่มีเขตอำนาจเพื่อขอให้เปิดการพิจารณาคดีอาญาได้ แต่คดีแพ่งนั้นผู้เสียหายต้องได้รับความเสียหายทางแพ่งอันมีมูลเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญา⁵³ ตรงนี้แตกต่างจากประเทศไทยโดยสิ้นเชิงเพราะอำนาจฟ้องของเอกชนผู้เสียหายในประเทศไทยมีอย่างกว้างขวางโดยมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาที่ตนเป็นผู้เสียหายได้ทุกคดีโดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการสอบสวนฟ้องร้องของรัฐแต่อย่างใด

เมื่อผู้พิพากษาสอบสวนของประเทศฝรั่งเศสได้รับคำร้องขอของเอกชนผู้เสียหายแล้วก็จะส่งคำร้องขอดังกล่าวไปให้พนักงานอัยการเขตเพื่อให้พนักงานอัยการเขตทำความเข้าใจพนักงานอัยการมีดุลยพินิจในการทำความเห็นแย้งหรือจะเห็นด้วยกับคำร้องของเอกชนผู้เสียหายหรือไม่ก็ได้ ตรงจุดนี้มีข้อน่าสังเกตว่าการร้องขอของเอกชนผู้เสียหายเพื่อให้ศาลเปิดการพิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้น พนักงานอัยการมีบทบาทที่สำคัญในการช่วยศาลตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาโดยทำความเข้าใจส่งให้แก่ศาลสอบสวนและมีดุลยพินิจอิสระในการทำความเห็น พนักงานอัยการจะเห็นด้วยกับการเปิดการพิจารณาคดีอาญาหรือไม่ก็ได้ การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาของพนักงานอัยการฝรั่งเศสจึงมีอำนาจเข้าดำเนินคดีอาญาหากเห็นว่าคดีมีมูลสมควรจะต้องดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดแม้จะไม่ได้เริ่มต้นคดีด้วยตนเอง⁵⁴ หากเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วเห็นว่า การดำเนินคดีอาญาของเอกชนของประเทศไทยยังไม่มียอดครุใดของรัฐในการเข้ามาตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีของเอกชนผู้เป็นโจทก์ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการในชั้นศาลเลย แม้ประเทศไทยจะถือว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นกันแต่บทบาทของพนักงานอัยการกับเอกชนผู้เป็นโจทก์ฟ้องถือว่าแตกต่างหากจากกัน การรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดูแลและเยียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชนแต่หากคดีอาญานั้นรัฐมิได้เป็นฝ่ายเริ่มต้นคดีอาญเพราะมิได้มีการร้องทุกข์กล่าวโทษ หรือเจ้าพนักงานมิได้ดำเนินคดีเพราะเหตุ

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศส มาตรา 85 “ผู้ใดอ้างว่าได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด อาจร้องทุกข์เพื่อเข้าเป็นคู่ความทางแพ่งได้ โดยยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาไต่สวนที่มีอำนาจ”

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศส, มาตรา 172-2 และ 172-3.

อย่างอื่นก็ตาม เอกชนผู้เสียหายมีอำนาจนำคดีอาญามาฟ้องต่อศาลโดยรัฐมิได้มีบทบาทในการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีของเอกชนก่อนที่จะนำคดีมาสู่ศาล ทำให้มีผู้บริสุทธิ์บางส่วนตกเป็นจำเลยในการดำเนินคดีอาญาโดยปราศจากพยานหลักฐานและต้องเสียหายจากการถูกฟ้องคดีอาญาแม้ภายหลังศาลจะมีคำพิพากษายกฟ้องก็ตาม

ประเทศฟิลิปปินส์ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก พนักงานอัยการจึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีอาญาและมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างมาก เมื่อมีคดีอาญาเกิดขึ้นผู้เสียหายซึ่งเป็นเอกชนมีสิทธินำคดีอาญาร้องทุกข์ต่อพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการจะดำเนินการไต่สวนเบื้องต้นหรือการดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่ามีมูลเหตุเพียงพอที่จะทำให้เกิดเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดทางอาญาและน่าจะเป็นความผิดของผู้ถูกกล่าวหาและควรจะให้มีการพิจารณาคดี หากเปรียบเทียบกับประเทศไทยการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการฟิลิปปินส์นี้ก็คงจะเป็นการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นตำรวจก่อนที่จะทำความเห็นส่งให้พนักงานอัยการ การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาโดยพนักงานอัยการประเทศฟิลิปปินส์ตั้งแต่เริ่มแรกอันเป็นต้นทางแห่งกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและควรนำมาใช้เป็นแบบอย่างในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง พนักงานตำรวจฝ่ายคดีหรือพนักงานสอบสวนควรจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลและควบคุมการทำสำนวนคดีของพนักงานอัยการ จะทำให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ และเป็นการคานอำนาจของพนักงานสอบสวนมิให้กระทำการสอบสวนโดยอำเภอใจ หรือเอนเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

ในชั้นไต่สวนเบื้องต้นของประเทศฟิลิปปินส์นี้ผู้ถูกกล่าวหาสิทธิที่จะมีทนายความและมีสิทธินำพยานหลักฐานมาหักล้างข้อกล่าวหาได้อย่างเต็มที่ดังเช่นในชั้นพิจารณาโดยเดี่ยว หากเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องนั้นถูกจำกัดสิทธิในการต่อสู้คดีดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 4.2.2 (ข)

4.3.3 การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาโดยองค์กรอื่น

การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญานอกจากองค์กรศาลและอัยการแล้วในแต่ละประเทศก็จะมีมาตรการในตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีแตกต่างกันไป ซึ่งการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลเป็นสิ่งที่จำเป็นไม่ว่าการฟ้องคดีอาญานั้นจะกระทำโดยพนักงานอัยการหรือเอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองก็ตาม เนื่องจากการกลั่นกรองมูลคดีอาญาก่อนที่ผู้ถูกกล่าวหาจะถูกฟ้องยังศาลนั้นทำให้ผู้ถูกกล่าวหาได้รับการตรวจสอบกลั่นกรองถึงมูลคดีที่ถูกกล่าวหาเพื่อป้องกันผู้บริสุทธิ์จากการถูกดำเนินคดีอาญาโดยไม่จำเป็นและต้องเสียหายจากการดำเนินคดีอาญาดังกล่าว

1) การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาโดยฝ่ายบริหาร

ประเทศอังกฤษมีแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนซึ่งถือว่าประชาชนทุกคนมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นประชาชนทุกคนจึงมีสิทธิดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้แม้ตนจะไม่ได้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามการฟ้องคดีอาญาของประชาชนดังกล่าวมิได้เป็นไปแบบไม่มีขอบเขตและมาตรการในการกลั่นกรองการฟ้องคดีอาญา การฟ้องคดีอาญาของประชาชนในประเทศอังกฤษยังคงมีมาตรการการตรวจสอบการฟ้องคดีอาญาโดยฝ่ายบริหารซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อกำกับดูแลและตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีของประชาชน ซึ่งเรียกว่า CPS (Crown Prosecution Service)⁵⁵ โดยแม้ประชาชนสามารถฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง แต่ในความคิดบางประเภทก็เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะเพราะประชาชนไม่มีความสามารถที่จะเข้าถึงและหาหลักฐานฟ้องได้ โดยอำนาจในการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนยังคงมีอยู่เหมือนเดิม แต่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของ Crown Prosecution Service กล่าวคือ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการขัดต่อประโยชน์สาธารณะ หรือการฟ้องคดีอาจเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างมาก และควรได้รับการดำเนินการโดยรัฐมากกว่าโดยเอกชน Crown Prosecution Service มีอำนาจเข้าดำเนินคดีแทน หรือใช้ดุลพินิจระงับการฟ้องคดีนั้นได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยที่ให้อำนาจแก่ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้โดยอิสระเป็นไปแบบกว้างขวางเพื่อเป็นการคานอำนาจรัฐ แม้แนวคิดในการให้อำนาจแก่เอกชนในการฟ้องคดีระหว่างประเทศไทยกับประเทศอังกฤษจะแตกต่างกัน กล่าวคือประเทศอังกฤษให้อำนาจดำเนินคดีอาญาแก่ประชาชนทั่วไปเพราะถือว่าประชาชนมีหน้าที่โดยตรงในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมซึ่งอาจจะไม่ใช่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นก็ได้ แต่ประเทศไทยเอกชนที่จะดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ถูกกล่าวหาได้นั้นจะต้องได้ความว่าเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้นๆ เสียก่อนและต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยด้วย การฟ้องคดีอาญาของประเทศไทยจึงมีลักษณะเฉพาะของผู้ที่จะดำเนินคดีอาญากว้างขวางกว่า แต่ก็มีมาตรการในการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีของประชาชนผู้นั้นโดยองค์กรภาครัฐแต่ถือว่าการทำแทนประชาชนมิให้ดำเนินการแทนรัฐ ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่หากแม้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและได้รับความครบองค์ประกอบในการเป็นผู้เสียหายแล้วเอกชนผู้เสียหายนั้นก็มีอำนาจในการนำคดีขึ้นสู่ศาลได้โดยตรงและไม่ต้องผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีจากองค์กรใดๆ เลย กรณีจึงมีการยกฟ้องในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องในประเทศไทยในชั้นตรวจคำฟ้องเป็นจำนวนมาก บ่งชี้ถึงการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนในประเทศไทย

⁵⁵ John Sprack. Ibid. p. 6.

เป็นไปแบบไร้ประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหาอย่างมากมาย อันเนื่องมาจากไม่มีองค์กรอื่นใดของภาครัฐที่จะมาตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีอาญาของเอกชนในประเทศไทย

2) การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาโดยประชาชน

ประเทศสหรัฐอเมริกาในระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจแต่เพียงผู้เดียวในการเริ่มการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญา เจ้าพนักงานตำรวจไม่มีอำนาจฟ้องดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง ทั้งลูกขุนคณะใหญ่ (Grand Juries) ก็ไม่อาจกระทำการดังกล่าวได้ พนักงานอัยการของสหรัฐอเมริกาทำหน้าที่สอบสวนคดีอาญาไปพร้อมกับองค์กรตำรวจ และใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง ในการสอบสวน การฟ้องดำเนินคดีและการจับกุมผู้ต้องสงสัย ทันทีที่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอาชญากรรมปรากฏ พนักงานอัยการจะเข้าควบคุมการสอบสวนและการฟ้องดำเนินคดีอาญา จะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หน้าที่ของพนักงานอัยการในสหรัฐอเมริกา จะรวมเอาหน้าที่ในการให้คำปรึกษากับเจ้าพนักงานตำรวจในระหว่างการสอบสวนและหน้าที่ในการฟ้องดำเนินคดีอาญาในการพิจารณาคดีที่ศาลเข้าด้วยกัน ระบบการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีของพนักงานอัยการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อถ่วงดุลอำนาจรัฐเพื่อมิให้รัฐดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ถูกกล่าวหาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงนำเอาระบบลูกขุนซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประเทศอังกฤษมาใช้ในการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจพนักงานอัยการ โดยคณะลูกขุนจะประกอบด้วยบุคคลที่คัดเลือกมาจากประชาชนพลเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้เสียภาษีในท้องถิ่นนั้น โดยใช้วิธีจับสลาก คณะลูกขุนจะมีจำนวน 16-23 คน เป็นการสร้างระบบมาคานอำนาจรัฐซึ่งดำเนินการโดยพนักงานอัยการและเป็นการประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาให้ต้องถูกดำเนินคดีโดยปราศจากพยานหลักฐานอันสมควร⁵⁶

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วประชาชนมีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาได้หากตนเป็นผู้เสียหายในคดีอาญานั้น และรัฐก็มีสิทธิดำเนินคดีอาญานั้นได้ควบคู่กันไปเป็นอิสระต่อกัน ระบบการตรวจสอบกลั่นกรองการฟ้องคดีทั้งกรณีเอกชนเป็นโจทก์ฟ้องหรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องซึ่งกระทำโดยภาคประชาชนนั้นไม่มี หากแต่มีองค์กรศาลเท่านั้นในการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญา แม้ระบบและแนวคิดในการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยจะแตกต่างกัน แต่การตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาเป็นอย่างมาก หากเปรียบเทียบกับประเทศไทย นอกจากคณะลูกขุนซึ่งทำหน้าที่ในการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีและ

⁵⁶ วิสาร พันธุณะ. เล่มเดิม. น. 52.

เป็นการคานอำนาจรัฐแล้ว ในบางรัฐยังมีศาล Magistrate เป็นผู้ตรวจสอบกลิ่นกรองมูลคดีอาญา ก่อนที่จะได้รับการพิจารณาจากคณะลูกขุนอีกชั้นหนึ่ง

4.4 ปัญหาการตรวจสอบกลิ่นกรองการฟ้องคดีอาญาโดยเอกชนในประเทศไทย

การดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนในประเทศไทยมีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน อันเนื่องมาจากแนวคิดปัจจุบันเรื่องการคานอำนาจรัฐในการดำเนินคดีอาญา การที่รัฐให้อำนาจแก่เอกชนในการฟ้องคดีโดยเป็นอิสระกว้างขวางไม่ขึ้นกับอำนาจของรัฐในการตรวจสอบกลิ่นกรองมูลคดี จึงทำให้ผู้ถูกกล่าวหาบางรายได้รับความเดือดร้อนเสียหายจากการดำเนินคดีของเอกชนที่ไม่สุจริต หรือหวังผลตอบแทนในทางแพ่งมากกว่าประโยชน์ในการลงโทษทางอาญา การตรวจสอบกลิ่นกรองมูลคดีอาญาในกรณีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ซึ่งจากการศึกษาข้อกฎหมายและข้อปฏิบัติแล้วทำให้เห็นถึงปัญหาในการตรวจสอบกลิ่นกรองมูลคดี ดังนี้

4.4.1 ปัญหาข้อจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 165 วรรคสอง บัญญัติวางหลักห้ามมิให้จำเลยนำสืบพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเนื่องจากกฎหมายต้องการให้กระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลคดีอาญานั้นเป็นไปแบบกระชับและรวดเร็ว⁵⁷ โดยมีแนวคำพิพากษาฎีกาให้เหตุผลไว้ว่ากระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างศาลกับเอกชนผู้เป็นโจทก์ ผู้ถูกกล่าวหายังไม่ตกอยู่ในฐานะจำเลยจึงไม่มีสิทธินำสืบพยานหลักฐานเพราะยังไม่มีฐานะเป็นคู่ความในคดีอาญา

กรณีที่กฎหมายบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาให้ตกอยู่ในฐานะจำเลยจึงทำให้ไม่ต้องถูกควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาและในทางกฎหมายถือว่ายังไม่มีฐานะจำเลยจึงยังไม่มี ความเสียหายเป็นสิ่งที่เหมาะสมแล้ว แต่อย่างไรก็ตามหากศาลฎีกาวางหลักไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกาตีความตัวบทกฎหมายในเรื่องฐานะจำเลยโดยเคร่งครัดจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเสียสิทธิและโอกาสในการต่อสู้คดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้ อีกทั้งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคสาม บัญญัติจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาโดยห้ามมิให้ศาลถามคำให้การผู้ถูกกล่าวหาถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิให้การหรือกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ การนำเสนอพยานหลักฐานของโจทก์จึงเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนฝ่ายเดียว ศาลจึงไม่สามารถรับรู้ถึงข้อหักล้างอันเป็นพยานหลักฐานของผู้ถูกกล่าวหา การที่กฎหมายบัญญัติกำหนดสถานะของผู้ถูกกล่าวหาให้ตกเป็นจำเลยนั้นเป็นสิ่งดีและคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้อย่างเป็นธรรม แต่การบัญญัติจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาถึงขนาด

⁵⁷ ธานีศ เกศวพิทักษ์. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4. น. 89.

มิให้นำสืบพยานหลักฐานและห้ามมิให้ศาลถามคำให้การรวมถึงผู้ถูกกล่าวหาจะยื่นคำให้การเพื่อแก้ข้อกล่าวหาของตนนั้นถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาจนเกินไป

เมื่อผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์ในบทที่ 3 กฎหมายต่างประเทศแล้วเห็นได้ว่าในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมนีฟิลิปปินส์ ซึ่งมีนิติวิธีในการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาแตกต่างกัน ในบางประเทศเช่นประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก พนักงานอัยการของประเทศฝรั่งเศสเท่านั้นที่มีอำนาจฟ้องผู้ถูกกล่าวหาต่อศาลได้ หรือประเทศเยอรมนีที่ให้โอกาสแก่เอกชนผู้เสียหายฟ้องคดีเองได้ในคดีอาญาบางฐานความผิด ซึ่งประเทศในแถบยุโรปนี้แม้จะใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการผ่านการสอบสวนและฟ้องร้องซึ่งถือว่าได้ผ่านการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญามาขั้นหนึ่งแล้ว แต่กฎหมายของประเทศนั้นๆ ก็บัญญัติให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการนำเสนอพยานหลักฐานหักล้างพยานหลักฐานของโจทก์ได้ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องอย่างเต็มที่ ปัญหาในการตรวจสอบกลั่นกรองมูลคดีอาญาโดยจำกัดสิทธิของจำเลยในการนำเสนอพยานหลักฐานและห้ามถามคำให้การจำเลยจึงทำให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญาไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่

4.4.2 ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติวางหลักไว้ว่าในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องให้ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ เว้นแต่คดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยในข้อหาอย่างเดียวกันแล้วศาลไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องก็ได้⁵⁸ จากบทบัญญัติของกฎหมายจะเห็นได้ว่ากฎหมายวางกฎเกณฑ์กำหนดให้ศาลจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องโดยการค้นหาความจริงให้ทราบถึงมูลคดีที่เอกชนกล่าวหาว่ามีมูลหรือไม่ ในทางปฏิบัติศาลมักจะวางเฉยไม่ลงมาค้นหาความจริงด้วยตนเอง แต่จะปล่อยให้เป็นหน้าที่ของเอกชนผู้เป็นโจทก์ในการนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนคำฟ้องของตนว่าคดีมีมูล ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณายังได้บัญญัติจำกัดสิทธิในการนำเสนอพยานหลักฐานของฝ่ายจำเลย ให้มีสิทธิเพียงถามค้านพยานหลักฐานของโจทก์ซึ่งในทางปฏิบัติก็จะมีเทคนิควิธีที่พยานฝ่ายโจทก์จะหลีกเลี่ยงตอบคำถามค้าน ทำให้ศาลไม่อาจทราบความจริงในคดีได้อย่างแท้จริง การบัญญัติให้สิทธิฝ่ายจำเลยเพียงแค่ถามค้านพยานฝ่ายโจทก์จึงไม่มีประสิทธิภาพในการค้นหาความจริงในมูลคดีอาญาได้อย่างถูกต้องเท่าใด

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 162.

หากพิจารณาบทบาทของศาลในชั้นไต่สวนมูลฟ้องในต่างประเทศ อาทิเช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี จะเห็นได้ว่า ศาลในต่างประเทศเหล่านี้จะมีบทบาทในการค้นหาความจริงในคดีอาญาเป็นอย่างสูง ศาลจะลงมาค้นหาความจริงในคดีอาญาอย่างจริงจังแม้จะเป็นแค่ชั้นกลั่นกรองตรวจสอบมูลคดีก็ตาม ทำให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้รับความคุ้มครองที่จะถูกกล่าวหาแบบไม่มีพยานหลักฐานอย่างหนักแน่นได้เป็นอย่างดี ผู้ถูกกล่าวหาที่ถูกดำเนินคดีอาญาโดยเป็นผู้บริสุทธิ์และไม่มีพยานหลักฐานมาสนับสนุนการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจึงได้รับการคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมได้แบบมีประสิทธิภาพ

ชั้นสืบพยานในการไต่สวนมูลฟ้องของประเทศไทยซึ่งใช้ระบบกล่าวหาและศาลไต่สวน เฉยในกระบวนการพิจารณา ไม่กระตือรือร้นในการค้นหาความจริงแม้จะเป็นแค่ชั้นกลั่นกรองมูลคดีอาญาจึงไม่ถูกต้อง สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจึงไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร ซึ่งในความเป็นจริงแล้วศาลไทยจะไต่สวนมูลฟ้องแบบวางเฉยผลกระทบให้แก่คู่ความฝ่ายโจทก์ในการนำสืบพยานหลักฐานสนับสนุนข้อกล่าวหาของตน หากฝ่ายโจทก์นำสืบพยานหลักฐานได้พอสมควรเป็นแบบพิธี⁵⁹ ศาลก็จะประทับฟ้องและปล่อยให้คู่ความนำสืบพยานหลักฐานต่อสู้คดีกันอย่างเต็มที่ในชั้นพิจารณา ซึ่งหากพิจารณาในมุมมองของศาลที่ทำหน้าที่ไต่สวนมูลฟ้องและพิจารณาคดีในคดีเดียวกัน ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่าศาลองค์กรเดียวกันหากทำหน้าที่ในการไต่สวนมูลฟ้องอย่างเต็มรูปแบบ เมื่อประทับฟ้องไปแล้ว คู่ความก็จะนำสืบพยานหลักฐานแบบเดิมซ้ำกับในชั้นไต่สวนมูลฟ้องอีก ซึ่งทำให้องค์กรที่ทำการไต่สวนและพิจารณาไม่อยากจะดำเนินกระบวนการพิจารณาในข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานชุดเดียวกันซ้ำหลายรอบ จึงดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นแบบพิธีและประทับฟ้องคดีของโจทก์ไว้เพื่อต่อสู้ดำเนินสืบพยานหลักฐานฝ่ายตนให้เต็มที่ให้ชั้นพิจารณาเสียทีเดียว

ปัญหาตามกรณีดังกล่าวจึงควรมีวิธีแก้ไข หรือหามาตรการทางกฎหมายในการที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่บริสุทธิ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเต็มที่ ควรเปลี่ยนบทบาทของศาลที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและชั้นพิจารณาเพื่อที่จะค้นหาความจริงในคดีได้อย่างถูกต้องและแท้จริง หากการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมีประสิทธิภาพ นอกจากจะคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่บริสุทธิ์มิให้ต้องกระทบกระเทือนแล้ว ยังเป็นการลดขั้นตอนการดำเนินคดีให้คดีไม่ล้นโรงสันศาลดังเช่นปัจจุบันได้

⁵⁹ นพดล ก้อนทอง, เล่มเดิม, น. 2.

4.4.3 ปัญหาการตรวจสอบกลิ่นกรองคดียก่อนที่เอกชนจะนำคดีอาญามาฟ้องต่อศาล

สถิติการดำเนินคดีอาญาที่ศาลอาญา (รัชดา) ในคดีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้อง เริ่มตั้งแต่วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2555 จนถึงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2556⁶⁰ มีเอกชนที่ เป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาจำนวนทั้งสิ้น 954 คดี และศาลมีคำสั่งยกฟ้องในชั้นตรวจคำคู่ความเป็นจำนวนถึง 137 คดี คิดเป็น 14.36% ของคดีอาญาที่เอกชนได้ยื่นฟ้องทั้งหมด ทั้งนี้ ยังไม่รวมถึงคดีอาญาที่ศาลมีคำพิพากษายกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และในชั้นพิจารณาอีกเป็นจำนวนมากจากสถิติคดีที่ศาลยกฟ้องดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเสียหายที่ผู้ถูกฟ้องคดีได้รับไม่ว่าทางด้านเกียรติยศชื่อเสียง ค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดี ขวัญกำลังใจในการใช้ชีวิตในสังคมหรือที่ทำงาน ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และปัญหาในการดำเนินคดีอาญาโดยผิดวัตถุประสงค์อันเป็นการขัดต่อหลักการบริหารกระบวนการยุติธรรมปัญหาการกลิ่นกรองคดียอาญาในกรณีที่เอกชนเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการมาตรการในการตรวจสอบกลิ่นกรองคดียอาญาดังกล่าวก่อนที่จะนำคดีมาฟ้องยังศาล

นอกจากเหตุผลด้านความเสียหายต่างๆ ที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับข้างต้นแล้ว ปัญหาจากการดำเนินคดีอาญาโดยไม่ผ่านการตรวจสอบกลิ่นกรองคดียยังสร้างภาระให้แก่ศาลยุติธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เกิดคดีล้นศาลและตกเป็นหน้าที่ของผู้พิพากยารวมถึงเจ้าหน้าที่ศาลยุติธรรมที่จะต้องแบกรับหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา การสร้างระบบมาตรวจสอบกลิ่นกรองคดียอาญาก่อนที่จะนำคดีอาญามาฟ้องยังศาลโดยเอกชนจึงเป็นการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาลได้อีกทางหนึ่ง

การนำมาตรการใกล้เคียงคดีอาญาก่อนที่จะนำคดีอาญามาฟ้องยังศาลก็เป็นอีกมาตรการหนึ่งซึ่งทำให้ลดปริมาณคดีอาญาเข้าสู่ศาลได้ หากรัฐนำมาตรการตรวจสอบกลิ่นกรองคดียอาญาก่อนที่จะนำคดีเข้าสู่ศาลมาใช้ควบคู่กับการใกล้เคียงคดีอาญาก็จะนำมาประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินคดีอาญาของเอกชนก่อนที่จะนำคดีเข้าสู่ศาล และยังเป็นการสร้างความปลอดภัยของสมานฉันท์และเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ทำให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้อย่างยั่งยืน

⁶⁰ ดูข้อมูลสถิติคดีจากสมุดรายนงานการฟ้องประจำวัน แผนกงานรับฟ้องศาลอาญา สำนักงานศาลยุติธรรม เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2556.